

Handläggare
Kristine Fornander
Telefon: 08-508 28 817**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2014-09-23, p.8

Yttrande till Förvaltningsrätten i Stockholm gällande överklagande av föreläggande mot Arla Foods AB om åtgärder av märkningsbrister enligt livsmedelslagstiftningen

Remiss från förvaltningsrätten i mål nr 16741-14

Förvaltningens förslag till beslut

1. Medge att Förvaltningsrätten upphäver första punkten i miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut daterat den 3 mars 2012 med dnr 2012-013765.
2. Bestrida bifall till yrkandet att tredje punkten i miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut ska upphävas.
3. Medge att omställningsperioden fastställs till sex månader.
4. Tillstyrka att ärendet vilandeförklaras enligt vad som följer av detta tjänsteutlåtande.
5. Överlämna och återropa detta tjänsteutlåtande som miljö- och hälsoskyddsnämndens yttrande i mål nr 16741-14.
6. Uppdra åt förvaltningschefen att företräda nämnden i ärendet.
7. Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefDaniel Selin
Avdelningschef

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fattade den 3 juni 2013 beslut att förelägga Arla Foods AB (Arla) att för produktgruppen Arla Wellness: upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn, skriva godkända hälsopåståenden direkt i anslutning till det

ospecifika påståendet och att inte marknadsföra bakterier som goda eller aktiva.

Arla överklagade nämndens beslut till länsstyrelsen som upphävde den del av föreläggandet som avsåg att skriva godkända hälsopåståenden i direkt anslutning till ospecifika påståenden. Arla har överklagat beslutet till Förvaltningsrätten. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har nu beretts tillfälle att yttra sig i målet.

Arla har i sitt överklagande yrkat följande. I första hand ska Förvaltningsrätten ändra länsstyrelsens beslut och i sin helhet upphäva miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande. I andra hand ska Förvaltningsrätten ändra länsstyrelsens beslut så att omställningsperioden förlängs till sex månader från det att beslutet vunnit laga kraft. Arla har även hemställt att Förvaltningsrätten ska vilandeförklara ärendet till dess att EU-kommissionen har fattat beslut avseende de italienska branschorganisationernas ansökan om att probiotika ska fastställas som generisk beteckning.

Miljöförvaltningen medger delvis klagandens yrkanden. Förvaltningen anser att kravet i föreläggandet att upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn (första punkten) kan medges. Förvaltningen anser vidare att ärendet kan vilandeförklaras så som den klagande begärt. Förvaltningen vidhåller dock att uttrycket ”aktiva bakterier” utgör ett hälsopåstående och vill därför beredas möjlighet att yttra sig över punkten 3 i föreläggandet innan Förvaltningsrätten avgör ärendet. Förvaltningen har inget att invända mot att omställningsperioden förlängs från fyra till sex månader.

Bakgrund

För att göra livsmedel mer attraktiva att köpa för konsumenterna så används ofta hälsopåståenden på förpackningar eller vid marknadsföring. För att inte vilseleda konsumenterna finns det bestämmelser om att det som påstås måste vara korrekt och lätt att tolka.

Enligt Europaparlamentet och Rådets förordning (EG) nr 1924/2006 av den 20 december 2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel är hälsopåståenden förbjudna att använda om de inte godkänts och finns publicerade i en rättsakt.

Processen för att få ett hälsopåstående godkänt går ut på att ett företag skickar in en ansökan tillsammans med vetenskapligt underlag som går till EFSA (European Food Safety Authority). EFSA bedömer sen om det vetenskapliga underlaget för det specifika ämnet är tillräckligt underbyggt för att det ansökta hälsopåståndet ska kunna godkännas. Själva godkännandeprocessen ansvarar sen EU-kommissionen för som publicerar resultatet i en rättsakt.

I Kommissionens förordning (EU) nr 432/2012 av den 16 maj 2012 om fastställande av en förteckning över andra godkända hälsopåståenden om livsmedel än sådana som avser minskad sjukdomsrisk och barns utveckling och hälsa anges löpande de hälsopåståenden som blir godkända.

Godkännandeprocessen för hälsopåståenden är ständigt pågående och därför finns ett register ("EU register of Nutrition and Health Claims") på EU-kommissionens hemsida som listar de påståenden som är godkända, avslagna eller är under prövning.

De påståenden som genomgått ovan nämnda process kallas för specifika påståenden och bestämmelser för dessa finns i artikel 13 i förordning 1924/2006. Ett specifikt påstående handlar om ett ämne och den specifika gynnsamma hälsoeffekt som uppnås om man får i sig tillräcklig mängd av ämnet. Exempel på ett sådant påstående är "Järn bidrar till att minska trötthet och utmattning".

Hälsopåståenden kan också vara ospecifika enligt artikel 10.3 i förordning 1924/2006, det vill säga de hänvisar till en icke specificerad gynnsam effekt för hälsan; exempelvis "gör dig piggare". Ett sådant påstående får endast anges om det kopplas ihop med och skrivs i anslutning till ett specifikt påstående som blivit godkänt såsom följande: "Produkten X gör dig piggare eftersom den innehåller järn som bidrar till att minska trötthet och utmattning".

Den 17 september 2012 fick miljöförvaltningen in ett klagomål från Livsmedelsverket gällande utformningen av märkningen på Arla Foods AB (Arlas) produktserie Arla Wellness. Klagomålet gällde i första hand användandet av icke tillåtna och felaktigt utformade hälsopåståenden. Miljöförvaltningen valde ut några av de produkter som då fanns i Arla Wellness-seriens sortiment. Bland annat granskades olika mjölkdrycker. För samtliga av dessa produkter fanns ospecifika hälsopåståenden direkt kopplade till produktnamnen såsom "Balance mjölkdryck Håller magen i balans", "Immune mjölkdryck för ditt immunsystem" och Bone Health mjölkdryck för starka ben".

Enligt miljöförvaltningen är påståndet att mjölkdrycken "håller magen i balans" ett hälsopåstående. Detsamma gäller Immune.

Ordet immun förknippas lätt till ett bra immunförsvar. Det är således ett hälsopåstående. Själva produktnamnen Balance respektive Immune innefattar i sig hälsopåståenden, dvs. konsumenten kan bibringas uppfattningen att produkten har en positiv hälsopåverkan. Sådana påståenden är inte tillåtna om de inte åtföljs av ett särskilt hälsopåstående som har godkänts av EU. Vid granskningen konstaterade miljöförvaltningen att sådana specifika hälsopåståenden saknades i anslutning till de ospecifika hälsopåståenden som var kopplade till produktnamn.

Immune mjölkdryck bedömdes också ha ospecifika hälsopåståenden i form av uttryck som ”med aktiva bakteriekulturer” och ”innehåller miljarder goda bakterier”. Inga specifika hälsopåståenden finns ännu godkända för bakteriekulturer.

Med detta som bakgrund fattade miljö- och hälsoskyddsnämnden den 3 juni 2013 beslut (bilaga 1) att förelägga Arla att för produktgruppen Arla Wellness

- upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn,
- skriva godkända hälsopåståenden direkt i anslutning till det ospecifika påståendet
- inte marknadsföra bakterier som goda eller aktiva.

Arla överklagade miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen upphävde den 13 juni 2014 nämndens beslut avseende kravet att skriva godkända hälsopåståenden i direkt anslutning till det ospecifika påståendet. Detta eftersom Arla hänvisar till att det godkända påståendet finns att läsa på förpackningen även om det inte står i direkt anslutning till det specifika. Länsstyrelsen beslutade även att förlänga den tid som Arla har på sig att fullgöra miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande i kvarstående delar från tre till fyra månader (bilaga 2).

Den delen av nämndens föreläggande som gäller aktiva bakteriekulturer, det vill säga att Arla inte får marknadsföra bakteriekulturer som ”goda” eller ”aktiva” upphävdes inte. Länsstyrelsen har heller inte upphävt nämndens krav att upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn.

Länsstyrelsen hänvisar i sitt beslut till att Livsmedelsverket i sin vägledning framför att ”hälsopåståenden inte får vara produktspecifika, det vill säga de får inte avse en specifik produkt. Inga påståenden under artikel 10, 13 och 14 får vara produktspecifika”.

Arla har överklagat länsstyrelsens beslut till förvaltningsrätten. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har nu fått tillfälle att yttra sig i målet (bilaga 3).

Förvaltningens bemötande av ingivna yrkanden

Arlas yrkande

Arla har i sitt överklagande yrkat följande. I första hand ska Förvaltningsrätten ändra länsstyrelsens beslut och i sin helhet upphäva miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande.

I andra hand ska Förvaltningsrätten ändra länsstyrelsens beslut så att omställningsperioden förlängs till sex månader från det att beslutet vunnit laga kraft.

Arla har även hemställt att Förvaltningsrätten ska vilandeförklara ärendet till dess att EU-kommissionen har fattat beslut avseende en ansökan från en italiensk branschorganisation gällande att probiotika ska fastställas som generisk beteckning.

Miljöförvaltningens inställning

Miljöförvaltningen medger att Förvaltningsrätten upphäver första punkten i miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut om föreläggande.

Förvaltningen bestrider bifall till att tredje punkten i nämnda beslut upphävs.

Förvaltningen anser att ärendet kan vilandeförklaras så som Arla har hemställt. Förvaltningen vill dock beredas möjlighet att yttra sig över punkten 3 i föreläggandet innan Förvaltningsrätten avgör ärendet.

Förvaltningen har inget att invända mot att omställningsperioden förlängs från fyra till sex månader.

Nedan bemöter miljöförvaltningen punkt för punkt det som Arla anført till stöd för sina yrkanden. Inledningsvis redovisas nämndens föreläggande följt av länsstyrelsens bedömning, Arlas invändningar och slutligen förvaltningens synpunkter.

Första punkten i föreläggandet: Upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn

Miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande

Arla Foods AB förelades att för produktgruppen Arla Wellness upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn.

I skälen för sitt beslut hänvisade nämnden till dokumentet ”GENERAL PRINCIPLES TO BE RESPECTED IF THE WORDING OF AN AUTHORISED HEALTH CLAIM IS ADAPTED...” i vilken anges att de 17 medlemsstater som undertecknat akten är överens om bl.a. att hälsopåståenden endast får göras för ett livsmedel, ett näringsämne, ett annat ämne eller en livsmedelskategori för vilket påståendet är godkänt, inte för produkten som innehåller dem. Vidare gör nämnden bl.a. följande bedömning i sitt beslut.

”Det finns bara godkända påståenden för ämnen/näringsämnen, inte för någon produkt. Godkända påståenden kan därför bara visa på relevansen av ospecifika påståenden som görs för ämnen/näringsämnen.”

Med ovanstående skrivning avsåg nämnden att det inte är tillåtet att koppla ett hälsopåstående till en produkt.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen hänvisar i sin bedömning till Livsmedelsverkets vägledning om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel. Enligt denna får hälsopåståenden inte vara produktspecifika, det vill säga de får inte avse en specifik produkt. Detta gäller näringspåståenden samt hälsopåståenden enligt artiklarna 10, 13 och 14.

Länsstyrelsen gör därefter följande bedömning. Det ospecifika påståendet (t.ex. ”Håller magen i balans”, förvaltningens kommentar) framstår som produktspecifikt genom att det är placerat i direkt anslutning till produktnamnet, som visserligen innehåller ett ord för livsmedel (mjölkdryck eller yoghurt) men där ordet för livsmedlet främst får uppfattas som produktnamnet (dvs. Balance yoghurt”, förvaltningens kommentar). Därmed anser länsstyrelsen att det ospecifika påståendet (”Håller magen i balans”,

förvaltningens kommentar) avser den specifika produkten och inte livsmedlet och att märkningskraven i förordningen EG nr 1924/2006 därmed inte uppfylls.

Arlas invändningar

Arla har i huvudsak anfört följande. För det fall detta beslut vinner laga kraft kan Arla inte använda icke-specifika påståenden som ”bra för magen” för Arlas produkter ”mjölkdryck”, ”yoghurt” och ”drickyoghurt”. Detta oaktat att det icke-specifika påståendet ”bra för magen” kopplas till det särskilt godkända påståendet ”Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt”.

Länsstyrelsen hänvisar i sitt beslut till Livsmedelsverkets vägledning om närings- och hälsopåståenden. Av denna följer att närings- och hälsopåståenden inte får göras om specifika namngivna produkter. Arla anser att Livsmedelsverkets vägledning inte har stöd i de rättsakter som vägledningen hänvisar till. Förordningen (EG) nr 1924/2006 om närings- och hälsopåståenden hänvisar avseende definitionen av livsmedel till förordning (EG) nr 178/2002. Enligt denna avses med livsmedel ”alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas förtäras av människor.” Begreppet livsmedel inbegriper således produkter. Ospecifika hälsopåståenden kopplade till produktnamn omfattas därmed av artikel 10.3 i Förordningen (EG) nr 1924/2006. Påståenden om produkter får därför göras om de åtföljs av ett godkänt specifikt påstående som finns förtecknad i artikel 13.1 Förordningen (EG) nr 1924/2006.

Miljöförvaltningens synpunkter

Av art 10.3 i förordningen (EG) nr 1924/2006 om närings- och hälsopåståenden framgår att ett ospecificerat hälsopåstående av ett näringsämne eller livsmedel endast får göras om det åtföljs av ett specifikt godkänt påstående. Länsstyrelsen ger i sitt beslut uttryck för att produkter inte skulle omfattas av denna bestämmelse och hänvisar till stöd för sin uppfattning till Livsmedelsverkets vägledning. Arla har framfört att i och med att produkter ingår i definitionen för livsmedel så omfattas produkter av bestämmelsen i 10.3.

I denna del vill förvaltningen framhålla följande. Förvaltningen anser att det är tillåtet att koppla hälsopåståenden till produkter under förutsättning att det finns ett godkänt hälsopåstående som kan kopplas till påståendet på förpackningen. Detta följer av

förordningen. Av artikel 1 p 3 förordning 1924/2006 följer att ett varumärke, märkesnamn eller fantasinamn som förekommer i märkningen för ett livsmedel och som kan tolkas som ett näringspåstående eller hälsopåstående får användas under förutsättning att det åtföljs av ett därtill hörande godkänt hälso- eller näringspåstående i märkningen.

Det föreläggande som skrevs och som nu ligger till grund för denna prövning har varit otydligt formulerat och speglar inte avsikten med föreläggandet och inte heller förvaltningens uppfattning i frågan om det är tillåtet att koppla hälsopåståenden till produktnamn.

Livsmedelsverkets vägledning ger intryck av att produktnamn inte skulle omfattas av artikel 10.3. Förvaltningen har dock varit i kontakt med Livsmedelsverket som uppgett att de avser att omarbета vägledningen i denna del. Förvaltningen delar uppfattningen att produkter innefattas i definitionen av livsmedel.

Förvaltningen medger mot bakgrund av detta att första punkten i miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut från den 3 juni 2013 upphävs.

Tredje punkten i föreläggandet: Inte marknadsföra bakterier som goda eller aktiva

Miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande

Arla Foods föreläggs att för produktgruppen Arla Wellness inte marknadsföra bakterier som goda eller aktiva.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att uttryck så som ”med aktiva bakteriekulturer” och ”innehåller miljarderna goda bakterier” ger konsumenten en bild av att bakterierna kan ha en positiv inverkan på hälsan. Sådana påståenden får endast göras om de kopplas till ett godkänt påstående och det saknas godkända påståenden för den här typen av bakterier.

Länsstyrelsens bedömning

Arla har godtagit att inte använda uttrycket ”goda bakterier” varför länsstyrelsens prövning endast omfattar föreläggandet i den del det avser ”aktiva bakterier”.

Länsstyrelsen instämmer i nämndens uppfattning att uttrycket ”aktiva bakterier” ger konsumenten en bild av att bakterierna kan ha en positiv inverkan på hälsan och att det därmed får uppfattas som

ett ospecifikt hälsopåstående. Eftersom det inte finns något godkänt hälsopåstående som uttrycket kan hänföras till är det inte tillåtet att använda uttrycket aktiva bakterier. Nämnden har därmed haft fog för föreläggande och överklagandet avslås i denna del

Arlas invändningar

Arla har i huvudsak anfört följande. Arla kommer att upphöra att använda sig av begreppet goda bakterier.

Avseende ordet aktiva är detta inte ett hälsopåstående utan en konsumentupplysning. Arla ser som sitt ansvar att informera om att produkter innehåller aktiva organismer eftersom konsumenterna kan basera sitt produktval på detta (vissa vill konsumera sådana produkter andra inte). Arla hänvisar även till ett avgörande från Tyskland där domstolen kommit fram till att ett angivande av ”probiotika” eller ”prebiotika”¹ i sig inte kunde anses utgöra ett hälsopåstående. Då probiotika avser just aktiva bakterier måste samma synsätt anläggas vid bedömningen om aktiva bakterier.

Arla anför sammanfattningsvis att det inte finns något hinder för att använda sig av uttryck innehållande begreppet ”aktiva bakterier” och nämndens föreläggande ska därför upphävas.

Miljöförvaltningens synpunkter

Miljöförvaltningen vidhåller att uttrycket ”aktiva bakterier” utgör ett hälsopåstående, dvs. kan bibringa konsumenten uppfattningen att produkten är bra för hälsan (jfr. definitionen av hälsopåstående i artikel 2 p 5 förordning 1924/2006).

Omställningsperiod

Miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande

Nämnden angav i sitt föreläggande att det skulle efterkommas senast tre månader efter att det vunnit laga kraft.

Länsstyrelsens beslut

Arla yrkade i sitt överklagande till länsstyrelsen på en omställningsperiod om sex månader. Länsstyrelsen anser att med beaktande av att bolaget är medvetet om att märkningen i de delar som föreläggandet omfattar är ifrågasatt och den tid som länsstyrelsens prövning tagit bör bolaget ha förberett sig på att

¹ Probiotika är kost som innehåller levande bakteriekulturer. Prebiotika är komplexa kolhydrater som inte bryts ned av kroppens matsmältningsenzymerna utan når tjocktarmen i intakt form. Prebiotika fungerar som föda åt probiotiska bakterier och stimulerar deras tillväxt.

föreläggandet blir gällande och därmed till viss del anpassat sin framtagning av aktuella förpackningar så att det inte krävs så lång omställningstid. Länsstyrelsen finner vid en sammantagen bedömning att tiden för fullgörandet ska sättas till fyra månader efter att beslutet vunnit laga kraft.

Arlas invändningar

Länsstyrelsen förlängde i sitt beslut omställningsperioden från tre till fyra månader. Arla har i andra hand yrkat på en förlängning från fyra till sex månader. Arla motiverar detta med att det inte är praktiskt genomförbart att se till att ändrade förpackningar finns ute i handeln på fyra månader. Detta beror på flera saker. Det behövs tid för att utarbeta nya förpackningar. Tryckerierna kräver minst tio veckors framförhållning. Därtill fungerar livsmedelsbranschen så att handeln endast har intagningsfönster tre gånger per år. Anledningen till detta är i sin tur att Förordningen om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna (EU nr 1169/2011) kräver att all produktinformation måste finnas digitalt registrerad i branschgemensamma system samt att handeln gör egna granskningar av förpackningarna innan de tar in dem i sina butiker.

Miljöförvaltningens synpunkter

Förvaltningen uppskattar att länsstyrelsen i sin bedömning tagit hänsyn till att ärendet legat för avgörande hos länsstyrelsen en längre tid och att Arla i och med detta borde haft tid att vidta vissa förberedelser i den händelse föreläggandet blir gällande. Miljöförvaltningen anser dock att de av Arla anförda skälen för att förlänga tiden något framstår som rimliga. Huruvida en omställning tar fyra eller sex månader har enligt förvaltningen ingen större betydelse ur konsumentskyddsynpunkt. Omställningsperioden kan därför förlängas till sex månader i enlighet med vad den klagande yrkat.

Begäran om vilandeförklaring

Arlas begäran

Arla har begärt att ärendet ska vilandeförklaras tillsvidare. Anledningen är att en italiensk branschorganisation (italienska mejeriindustrin) har lämnat in en ansökan om att probiotika ska fastställas som en generisk beteckning. (Beteckning som beskriver en egenskap hos en kategori av livsmedel som antyder en effekt på hälsan. En generisk beteckning för läkemedel är t.ex. antibiotika). Ett avgörande i frågan kan ge en tydlig definition i lagstiftningen

om vad probiotika är. Ansökan ligger hos EU-kommissionen för avgörande.²

Arla anser därför att ärendet ska vilandeförklaras till dess att EU-kommissionen har fattat ett beslut i frågan om ”probiotika” ska tilldelas en generisk beteckning.

Miljöförvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att för det fall probiotika skulle fastställas som en generisk beteckning kan detta få betydelse för nämndens bedömning. Nämnden anser därför att ärendet kan vilandeförklaras i avvaktan på att EU-kommissionen tagit ställning till den inlämnade ansökan. Nämnden vill dock beredas möjlighet att yttra sig i denna fråga innan Förvaltningsrätten fattar sitt beslut.

Slut

Bilagor

1. Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut ”Föreläggande om åtgärdande av märkningsbrister” 2013-06-03
2. Länsstyrelsen i Stockholms beslut ”Överklagande av ett föreläggande om åtgärdande av märkningsbrister enligt livsmedelslagstiftningen” 2014-06-13
3. Arlas överklagande av Länsstyrelsens beslut till Förvaltningsrätten
4. Bild på förpackningarna som beslutet avser

² Enligt artikel 1.4 i förordning (EG) nr 1924/2006 får särskilda generiskt hållna beskrivningar (beteckningar) som traditionellt har använts för att ange en egenskap hos en kategori av livsmedel eller drycker och som skulle kunna antyda en effekt på hälsa undantas från tillämpningen av den förordningen, efter ansökan från de berörda livsmedelsföretagarna.

Andreas Berg Mören

Arla Foods AB (publ)

08-508 28 817

andreas.moren@stockholm.se

Lindhagensgatan 126

105 46 STOCKHOLM

(Delgivningskvitto)

FÖRELÄGGANDE OM ÅTGÄRDANDE AV MÄRKNINGSBRISTER

Verksamhetsutövare

Arla Foods AB

Organisations-/personnummer

556579-4400

Verksamhetens namn

Arla Foods

Verksamhetens adress/plats

Lindhagensgatan 126

Fastighetsbeteckning

Lyckan 10

Platsens identitet hos miljöförvaltningen

52598

Beslut

Stockholms miljö- och hälsoskyddsnämnd beslutar att förelägga **Arla Foods AB (bolaget)** livsmedelsverksamhet på Lindhagensgatan 126 om att för produktgruppen ARLA Wellness:

- Upphöra med hälsopåståenden kopplade till produktnamn.
- Att skriva godkänt hälsopåstående i direkt anslutning till det ospecifika påståendet.
- Inte marknadsföra bakterier som goda eller aktiva.

Senast tre månader efter delgivningsdatum.

Bakgrund

Den 17 september 2012 fick miljöförvaltningen in ett klagomål från Livsmedelsverket gällande utformningen av märkningen på Arla Foods produktserie Arla Wellness. Klagomålet gällde i första hand användandet av icke tillåtna och felaktigt utformade närings och hälsopåståenden. För att kunna bedöma klagomålet begärde då miljöförvaltningen in märkningsunderlag för produktserien. Den 16 oktober 2012 skickade miljöförvaltningen en kontrollrapport med resultatet av kontrollen av Arla Wellness produktserie samt en bedömning av uttrycket "färsk Svensk mjölk". Den 19 november svarade Arla på miljöförvaltningens kontrollrapport. I svaret framgår att bolaget inte på någon punkt gällande närings

och hälsopåståenden delar miljöförvaltningens syn gällande avvikelser mot lagstiftningen.

Den 5 februari 2013 kommenterade miljöförvaltningen bolagets svar. I skrivelsen framgår att miljöförvaltningen godtar bolagets flexibla skrivning av de godkända hälsopåståenden bolaget använder och att de näringspåståenden som företaget gör då det gäller kalcium, vitamin D och fibrer lämnas utan ytterligare åtgärd från förvaltningen.

Miljöförvaltningen konstaterar också att bolaget avser att fortsätta med att göra hälsopåståenden kopplade till produktnamn istället för att skriva det godkända hälsopåståendet i anslutning till det ospecifika påståendet och marknadsföra bakterier som goda eller aktiva och att detta enligt miljöförvaltningens bedömning avviker från lagstiftningen.

Den 7 mars 2013 bemötte Arla miljöförvaltningens skrivelse där det framgår att bolaget inte anser att de avviker från lagstiftningen då de gör hälsopåståenden kopplade till produktnamn, att det godkända hälsopåståendet inte måste stå i direkt anslutning till det ospecifika påståendet och att marknadsföring av bakterier som goda eller aktiva inte är hälsopåståenden.

Efter Arlas bemötande av miljöförvaltningens svar bedömer miljöförvaltningen att det fortfarande finns uppenbara avvikelser från livsmedelslagstiftningen och förelägger därför Arla i enlighet med detta beslut.

Motivering

Tillämpliga bestämmelser

Av artikel 54 Europaparlamentets och rådets förordning 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd framgår att om den behöriga myndigheten konstaterar bristande efterlevnad av livsmedelslagstiftningen, ska den vidta åtgärder för att se till att företagaren avhjälper situationen.

Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, artikel 10.3. Hänvisningar till en allmän, icke specificerad gynnsam effekt av näringsämnet eller livsmedlet för allmän hälsa eller hälsorelaterat välbefinnande får göras endast om de åtföljs av ett bestämt hälsopåstående som ingår i de förteckningar som föreskrivs i artikel 13 eller 14.

Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, artikel 13.1, där det framgår att hälsopåståenden som beskriver eller hänvisar till ett näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling och funktioner och som anges i förordning (EU) nr 432/2012 om fastställande av en förteckning över andra godkända hälsopåståenden om livsmedel än sådana som avser minskad sjukdomsrisk och barns utveckling och hälsa får göras utan att genomgå de förfaranden som föreskrivs i artiklarna 15-19,

förordning (EG) nr 1924/2006.

Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, artikel 5.1, där det framgår att det endast ska vara tillåtet att använda näringspåståenden och hälsopåståenden om det har påvisats att förekomsten, avsaknaden eller den minskade mängden i ett livsmedel eller en livsmedelskategori av ett näringsämne eller annat ämne som påståendet gäller, har en gynnsam näringsmässig eller fysiologisk effekt enligt allmänt vedertagen vetenskaplig dokumentation.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömning

Påståenden som görs kopplade mot produktnamn

För Balanceprodukterna "mjölkdryck", "yoghurt" och "drickyoghurt" använder Arla det ospecifika påståendet "håller magen i balans" vilket kopplas till det godkända påståendet "Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt"

För Immuneprodukterna "mjölkdryck", "yoghurt" och "drickyoghurt" använder Arla det ospecifika påståendet "för ditt immunsystem" vilket kopplas till det godkända påståendet "Vitamin D bidrar till att immunsystemet fungerar normalt" eller "Vitamin D och vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt"

För Bone Health Mjölkdryck använder Arla det ospecifika påståendet "för starka ben" vilket kopplas till det godkända påståendet "Vitamin D bidrar till att bibehålla en normal benstomme"

I dokumentet "GENERAL PRINCIPLES TO BE RESPECTED IF THE WORDING OF AN AUTHORISED HEALTH CLAIM IS ADAPTED..." kom 17 medlemsstater, där ibland Sverige, överens om att hälsopåståenden endast får göras för ett livsmedel, ett näringsämne, ett annat ämne eller en livsmedelskategori för vilket påståendet är godkänt, inte för produkten som innehåller dem.

Orsaken till detta är att det godkända påståendet beskriver en särskild koppling mellan hälsoeffekt och ett livsmedel, ett näringsämne, ett annat ämne eller en livsmedelskategori som enligt EFSA är underbyggd av vetenskapliga bevis.

Enligt 10.3 får ett ospecifierat påstående endast göras om det åtföljs av ett specifikt godkänt påstående. Det godkända påståendet ska visa/förklara det ospecifika påståendets relevans.

Det finns bara godkända påståenden för ämnen/näringsämnena inte för någon produkt. Godkända påståenden kan därför bara visa på relevansen av ospecifika påståenden som görs för ämnen/näringsämnena. Ospecifika påståenden är därför endast tillåtna för ämnen/näringsämnena/produkter som det finns godkända påståenden för.

Specifikt påstående inte i anslutning till ospecifikt påstående

Miljö- och hälsoskyddsnämnden menar att det lagstiftningen menar med att det allmänna icke specifika påståendet ska "åtföljs av" det särskilda godkända hälsopåståendet och det kommissionen menar med att det särskilda godkända hälsopåståendet bör stå bredvid eller efter allmänna icke specifika påståendet bör tolkas som "i direkt anslutning till". Syftet med att koppla ett särskilt godkänt påstående till ett icke specifikt påstående är att konsumenten enkelt och tydligt ska kunna uppfatta det särskilda godkända hälsopåståendet. Det godkända hälsopåståendet bör därför exponeras lika mycket som det icke specifika påståendet. Bolaget hävdar att om det särskilda godkända hälsopåståendet återfinns i samma synfält, på angränsande sida av förpackningen, till det allmänna icke specifika påståendet så står påståendena bredvid varandra i enlighet med kraven i förordningen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden delar inte denna uppfattning.

Uttryck avseende innehåll av bakterier

Uttryck så som "med aktiva bakteriekulturer" och "innehåller miljarder goda bakterier" anser miljö- och hälsoskyddsnämnden ger konsumenten en bild av att bakterierna kan ha en positiv inverkan på hälsan.

Det finns inga godkända hälsopåståenden för probiotiska bakteriekulturer. Häls- och näringspåståenden får därför inte göras för probiotiska bakteriekulturer.

Probiotiska bakterier definieras av FAO/WHO (1991) som "levande mikroorganismer som, när de intas i tillräckliga mängder, ger konsumenten en hälsofördel."

Information

Om detta föreläggande inte följs kan miljö- och hälsoskyddsnämnden besluta om föreläggande förenat med vite .

Hur man överklagar

Beslutet kan överklagas hos Länsstyrelsen i Stockholms län, se bifogad information "Hur man överklagar".

Enligt delegation

Helena Storbjörk Windahl

Enhetschef

GENERAL PRINCIPLES ON FLEXIBILITY OF WORDING FOR HEALTH CLAIMS

These general principles were presented for the first time at an informal meeting in Brussels on 19 June 2012. Experts from 17 Member States¹ met to discuss a common approach to advising food business operators (FBOs) about flexibility of wording for health claims. The recommendations in this document only relate to the general principles over which there was broad agreement. Discussions at the meeting took place in English therefore it is possible that the examples given in this document may need to be adapted for other languages.

These recommendations were agreed by Member States' experts in December 2012.

However, note that authorities in some Member States may have developed more detailed national recommendations on flexibility of wording.

Introduction

Recital (9) of Regulation 432/2012 states: "One of the objectives of Regulation (EC) No 1924/2006 is to ensure that health claims are truthful, clear, reliable and useful to the consumer. In that respect, the wording and presentation of such claims have to be taken into account. Where the wording of claims has the same meaning for consumers as that of a permitted health claim, because it demonstrates the same relationship that exists between a food category, a food or one of its constituents and health, the claims should be subject to the same conditions of use indicated for the permitted health claims." The terms and conditions of the EU Register of nutrition and health claims made on foods ("the Register") explain that some flexibility of wording is possible provided that its aim is to help consumer understanding, taking into account factors such as linguistic and cultural variations and the target population.

The aim of this document is to set out the principles that should be respected when authorised health claims are used but the wording used is not exactly as authorised. The same principles should be respected whenever authorised claims are used in commercial communications whether in labelling, presentation or advertising and in whatever medium including on websites, radio and television.

Recommendations

In general, we recommend that FBOs stick as closely as possible to the authorised wording of health claims. This should ensure that consumers are provided with appropriate information and it should help enforcement officers judge whether claims are being used in compliance with the law.

¹ Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Germany, Estonia, Hungary, Ireland, Lithuania, Luxembourg, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Sweden, United Kingdom.

1) To ensure that adapted wording has the same meaning to the consumer as authorised wording

If the wording of a health claim is adjusted, the first principle to be respected is that the adapted wording must mean the same to a consumer as the authorised claim in the Register since this has been substantiated by scientific evidence. It is important that the adapted wording of the claim demonstrates the same relationship between a food category, a food or one of its constituents and health.

In practice, this means that a claim must not be made 'stronger' than the authorised claim. It is important that the health claim wording is not adapted into a medicinal claim. It is also important that the claim must not be presented such that it becomes misleading.

In the examples that follow, 'X' refers to a food constituent e.g. a nutrient.

For example, consider a claim "X contributes to the normal function of the immune system". It might be justifiable to replace 'contributes to' such that the claim reads

"X plays a role in the normal function of the immune system" or

"X supports the normal function of the immune system" or

"X contributes to maintaining the normal function of the immune system"

but it would not be acceptable to say

"X stimulates the normal function of the immune system" or

"X optimises the normal function of the immune system"

Continuing with the same example claim, it might be justifiable to replace 'normal function of' so that the claim reads

"X contributes to the normal functioning of the immune system" or

"X contributes to the maintenance of a normal immune system"

Similarly for an authorised claim "X contributes to the maintenance of normal skin" it might be justifiable to adapt the wording to read

"X contributes to maintaining normal skin" or

"X contributes to supporting the maintenance of normal skin".

However, it would not be acceptable to say

"X contributes to stimulating the normal function of the immune system" or

"X contributes to optimising the maintenance of normal skin."

Ultimately, an FBO should be able to justify that the adapted wording has the same meaning as the relevant authorised claim in the Register and that it still reflects the scientific evidence by which the authorised claim was substantiated. FBOs should also bear in mind Article 5(2) of Regulation 1924/2006 which says that health claims shall only be permitted if the average consumer can be expected to understand the beneficial effects as expressed in the claim.

2) Use of the term 'normal'

The term 'normal' appears in the English language version of many health claims authorised by Regulation 432/2012. In some cases it was part of the wording that the European Food Safety Authority (EFSA) said was justified; in other cases Member States' representatives, the European Commission and EFSA agreed that it should be included. Therefore, it should be retained in adapted wording, it should not be replaced by another term or removed. However, 'normal' does not appear in all linguistic versions of the Regulation and in some European languages words such as 'healthy' or 'proper' are used instead. In every case, the key principle is that when adapted wording is used it must mean the same to the consumer as the authorised wording because it demonstrates the same health relationship between the food category, food or one of its constituents and health.

3) Link between the claimed effect and the nutrient, substance, food or food category responsible for the effect

The terms and conditions of the Register state that health claims should only be made for the nutrient, substance, food or food category for which they have been authorised and **not for the product** that contains them. This is because the authorised claim describes the particular health relationship that EFSA said is substantiated by scientific evidence.

Take as an example the authorised health claim "X contributes to the normal function of the immune system". In relation to product Y containing the relevant amount of nutrient X it would be acceptable to say:

"X contributes to the normal function of the immune system" or

"Y contains X which contributes to the normal function of the immune system"

but not: "Y contributes to the normal function of the immune system" or

"Y contributes to the normal function of the immune system. Y contains X"

since there is no clear link made between X and the claimed effect.

Where a food product contains two constituents for which there are authorised claims, FBOs must take care not to make the claims misleading.

In the case of a product containing Vitamins B6, B12 and C, it would be acceptable to say "Mix of vitamins (Vitamin, B6, B12, C) which contribute to the reduction of tiredness, fatigue & to the normal function of the immune system". This is because the individual health relationships are evident and because all three vitamins are responsible for each of the claimed effects.

However, for a product containing DHA and EPA and the authorised health claims 'EPA and DHA contribute to the normal function of the heart', 'DHA contributes to maintenance of normal brain function' and 'DHA contributes to maintenance of normal vision' it would be misleading to claim: "DHA and EPA contribute to the normal function of the heart and to the maintenance of normal brain function and vision".

Similarly, in the case of a product containing biotin, folate and niacin, it would not be acceptable to say "Mix of vitamins which contribute to the normal function of the immune and nervous systems and to the maintenance of normal skin". This is because the individual health relationships are not evident and because it is misleading to imply that all three vitamins are responsible for each of the claimed effects.

4) **Particular considerations for health claims about food supplements**

Article 6(3) of Directive 2002/46/EC requires the labelling of a food supplement to state the names of the categories of nutrients or substances which characterise the product or an indication of the nature of those nutrients or substances.

Consider a food supplement called 'CARTILAGE' for which the label states:

"CARTILAGE - contains chondroitin, vitamin C
Vitamin C contributes to normal collagen formation for the normal function of cartilage".

Presented in this way, the text could be seen as implying that chondroitin, as well as vitamin C, contributes to the normal function of cartilage. However, the claim is not authorised for chondroitin therefore this presentation could be misleading.

However, if the food supplement label stated:

“Contains chondroitin and vitamin C”

CARTILAGE - Vitamin C contributes to normal collagen formation for the normal function of cartilage”,

so that the joint health claim is clearly linked only to vitamin C, this could be acceptable.

In this example “Contains chondroitin and vitamin C” could be considered as meeting the requirement in Article 6(3)(a) of Directive 2002/46/EC on food supplements. Since this statement is mandatory on a food supplement, it would be exempt from the rules in Regulation EC 1924/2006 by way of Article 2(2)(1). Similarly, other mandatory labelling information such as that in the ingredients list and nutrition panel (information panel), is exempt. However, the names of the nutrient(s)/substance(s) are only required to appear once on the label to meet the requirement of Art 6(3)(a) 2002/46/EC therefore if chondroitin was emphasised on the label again such that it could be construed as a nutrition claim (for example as a ‘contains’ claim) this would need to be carefully considered.

This is an example that the context and overall presentation of a claim is very important. A decision about whether a claim is acceptable may need to be made on a case-by-case basis.

5) **Presentation of general, non-specific health claims**

Article 10(3) of Regulation 1924/2006 requires that when reference is made to general, non-specific benefits of a nutrient or food for overall good health or health-related well-being it must be accompanied by a specific, authorised Article 13 or Article 14 health claim.

So for example, if a claim were made for ‘GOOD FOR YOUR SKIN’ on the front of a product pack (product ‘Y’ which contains a substance ‘X’) it would be acceptable to present this as:

‘GOOD FOR YOUR SKIN’ - X contributes to the maintenance of normal skin’ or

‘GOOD FOR YOUR SKIN’ - Y contains X which contributes to the maintenance of normal skin’

6) **Trade mark, brand name or fancy name**

If the term “Good For Your Skin is a trade mark, brand name or fancy name the considerations set out in section 5 would also apply.

7) Reference to excerpts from EFSA opinions

It may be tempting to pick sentences or phrases from an EFSA opinion in order to adapt the wording of an authorised health claim however, this should be done with extreme caution

as it could increase the risk of changing the meaning of the claim.

So for example, it would be misleading to replace the authorised Article 13(1)(a) claim "copper contributes to normal –energy yielding metabolism" with "copper contributes to the normal breaking down of fats in fat tissue" (EFSA Journal, 7(9):1211) since this could be construed as an Article 13(1)(b) slimming claim or a weight loss claim.

Some EFSA opinions include references to deficiency diseases. The adapted wording of a health claim should not include reference to symptoms of deficiency since this could at the very least make the claim misleading and could even mean that it was construed as a medicinal claim.

Thus, it would not be acceptable to amend the authorised wording "vitamin A contributes to the maintenance of normal vision" to "without an adequate level of vitamin A in the retina the function of the rods in dim light situations becomes compromised, resulting in abnormal dark adaptation (night blindness)" (EFSA Journal 2009, 7(9):1221).

In many cases, EFSA opinions consider several similar health claims / health relationships that were proposed in the initial applications; where this is the case, details of the individual proposed health claims / health relationships are listed in an annex to the opinion. When a particular health relationship is substantiated by scientific evidence the EFSA opinion clearly states the appropriate health claim wording. This does not mean that all of the health claim wordings originally proposed are validated therefore these should not be used to adapt the wording of an authorised health claim.

To illustrate this, consider the authorised health claim "vitamin C contributes to the protection of cells from oxidative stress" (EFSA Journal 2009, 7(9):1226). It would not be acceptable to replace this wording with "antioxidant vitamins and minerals act against age-accelerating free radicals" which was one of the claim wordings originally proposed.

DECEMBER 2012

MILJÖFÖRVALTNINGEN

DNR: 2012-013765
SID 1 (10)
2012-10-16

Handläggare
Andreas Berg Mören
08-508 28 817
andreas.moren@stockholm.se

Arla Foods AB (publ)

Lindhagensgatan 126
105 46 STOCKHOLM

KONTROLL AV LIVSMEDELSVERKSAMHET

Verksamhetsutövare	Arla Foods AB
Organisations-/personnummer	556579-4400
Verksamhetens namn	Arla
Verksamhetens plats	Lindhagensgatan 126
Platsens identitet hos miljöförvaltningen	52598

Miljöförvaltningen har kontrollerat ovanstående livsmedelsverksamhet. Kontrollen var en ordinarie kontroll, som genomförs med regelbundna intervaller som beror på anläggningens riskklass. Kontrollen bestod av granskning av märkningen på utvalda produkter från företaget.

SAMMANFATTANDE BEDÖMNING

Miljöförvaltningen bedömer att det vid kontrollen fanns avvikelser från livsmedelslagstiftningen.

KONTROLLENS OMFATTNING

Granskning av märkning på följande produkter:

- Balance mjölkdryck
- Immune mjölkdryck
- Bone health mjölkdryck
- Balance yoghurt naturell och blåbär
- Immune yoghurt
- Balance drickyoghurt
- Immune drickyoghurt
- Balance+ extra fiber yoghurt
- Arla EKO färsk svensk mjölk, mellanmjölk och lättmjölk

IAKTTAGELSER OCH BEDÖMNING AV DESSA

Kontrollområden med avvikelser

Information

Balance mjölkdryck

- För Arla Wellness mjölkdrycker är ordet ”dryck” skrivet som en del av bokstaven ”L” i ordet mjölk. Texten ”dryck” är avsevärt mindre än texten ”mjölk”, vilket gör det svårt att utläsa att produkten är en mjölkdryck och inte mjölk. (1)
- Uttrycket ”*Balance Mjölkdryck Håller magen i balans*” är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycket ”*Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt*” ger intrycket av att finns kalcium bidrar det till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt. Finns inte kalcium fungerar matsmältningsenzymerna inte normalt. Detta anser miljöförvaltningen vara en förstärkning av uttrycket ”Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion”. (1)
- Uttrycket ”*Vi kallar den Balance eftersom vi har sett till att den innehåller miljoner goda bakterier och kalcium. Vi har faktiskt tillsatt dubbelt så många goda bakterier...*” är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12. (2)(3)
- Uttrycket ”*innehåller miljarder goda bakterier*” och ”*Vi har faktiskt tillsatt dubbelt så många goda bakterier*” ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- Uttrycket ”*Arla Wellness är naturligt god. Den är lika god som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra. Dessutom är den smart eftersom den ger dig massa hälsofördelar som riktar in sig på precis de delarna som behöver lite extra hjälp varje dag. Så där har du det Arla Wellness ... vi tror att du verkligen kommer att gilla den. Arla Wellness Smart, Målinriktad, Välsmakande, Vålgörande.*” ger intrycket att produkten har särskilda egenskaper jämfört med liknande produkter. Det godkända hälsopåstående som Arla använder för sin produkt är för kalcium vilket all mjölk och alla liknande mjölkdrycker innehåller naturligt i jämförbara halter. (1)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Immune mjölkdryck

- För Arla Wellness mjölkdrycker är ordet "dryck" skrivet som en del av bokstaven "L" i ordet mjölk. Texten "dryck" är avsevärt mindre än texten "mjölk", vilket gör det svårt att utläsa att produkten är en mjölkdryck och inte mjölk. (1)
- Uttrycket "*immune mjölkdryck för ditt immunsystem*" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycket "*Vitamin D bidrar till att immunsystemet fungerar normalt*" ger intrycket av att finns vitamin D bidrar det till att immunsystemet fungerar normalt. Finns inte vitamin D fungerar det inte normalt, vilket är en förstärkning av det godkända påståendet "Vitamin D bidrar till immunsystemet normala funktion". (1)
- Uttrycket "*Med sitt höga innehåll av Vitamin D kan Arla Wellness stötta ditt immunsystem*" är vilseledande. Stötta ger intryck av att Vitamin D kan verka positivt på immunsystemet då det är under stress eller belastning vilket är en förstärkning av det godkända påståendet "Vitamin D bidrar till immunsystemets normala funktion". (1)
- Uttrycket "*...plus miljoner goda aktiva bakterier...*" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12. (2)(3)
- Uttrycket "*innehåller miljarder goda bakterier*" ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium.(9)

Bone health mjölkdryck

- För Arla Wellness mjölkdrycker är ordet "dryck" skrivet som en del av bokstaven "L" i ordet mjölk. Texten "dryck" är avsevärt mindre än texten "mjölk", vilket gör det svårt att utläsa att produkten är en mjölkdryck och inte mjölk. (1)
- Uttrycket "*Bone health mjölkdryck för starka ben*" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycken "*Bone health mjölkdryck för starka ben*" och "*För att hålla ditt skelett i bra skick måste du ge det de naturliga ämnen det behöver för att hålla sig starkt. Vi kallar den Bone Health för att den innehåller extra*"

kalций och vitamin D.” är en förstärkning av de godkända påståendena ”Kalcium behövs för att bibehålla normal benstomme” och ”Vitamin D bidrar till att bibehålla normal benstomme”. (1)

- Uttrycket ”...den innehåller extra kalcium och vitamin D...” kan jämföras med högt innehåll av kalcium och vitamin D. Produkten bör därför innehålla minst 30% av RDI av dessa näringsämnen. Innehållet av kalcium och vitamin D är inte heller anmärkningsvärt högre än i vanlig mjölk och liknande mjölkprodukter. (4)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Balance yoghurt (Naturell och Blåbär)

- Uttrycket ”Balance yoghurt håller magen i balans” är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståndet ska stå i anslutning till det ospecifika påståndet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycket ”Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt” ger intrycket av att finns kalcium bidrar det till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt. Finns inte kalcium fungerar det inte normalt. Detta anser miljöförvaltningen är en förstärkning av det godkända påståndet ”Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion”. (1)
- Uttrycket ”Vi kallar den Balance eftersom vi har sett till att den innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium...” är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för ”fibrer” samt Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12. (2)(3)
- Uttrycket ”innehåller miljarder goda bakterier” ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- Uttrycket ”håller magen i balans” ger uppfattningen att genom att äta kalciumrik kost kan man se till att hålla magen i balans. Detta anser miljöförvaltningen vara en förstärkning av det godkända påståndet ”Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion”. (1)
- I ingrediensförteckningen anges endast ”fibrer”, det framgår inte vilken typ av fiber som ingår i produkten. (5)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Immune yoghurt

- Uttrycket *"Immune yoghurt för ditt immunsystem"* är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycket *"Vitamin D och vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt"* ger intrycket av att finns Vitamin D och C bidrar det till att immunsystemet fungerar normalt. Finns inte vitamin D och C fungerar det inte normalt. Detta är en förstärkning av de godkända påståendena *"Vitamin D bidrar till immunsystemet normala funktion"* och *"Vitamin D bidrar till immunsystemet normala funktion"*. (1)
- Uttrycken *"Med sitt höga innehåll av Vitamin D och C kan Arla Wellness stötta ditt immunsystem"* och *"Vi kallar den Immune eftersom den innehåller både vitamin D & C, plus en miljarder goda aktiva bakterier som hjälper att stötta ditt immunförsvar"* bedömer miljöförvaltningen vara vilseledande. Stötta ger intryck av att Vitamin D och C kan verka positivt på immunsystemet då det är under stress eller belastning vilket är en förstärkning av de godkända påståendena *"Vitamin D bidrar till immunsystemets normala funktion"* och *"Vitamin C bidrar till immunsystemets normala funktion."* (1)
- Uttrycket *"Vi kallar den Immune eftersom den innehåller både vitamin D & C, plus en miljarder goda aktiva bakterier som hjälper att stötta ditt immunförsvar"* är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12. (2)(3)
- Uttrycket *"innehåller miljarder goda bakterier"* ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- I ingrediensförteckningen anges endast *"fibrer"*, det framgår inte vilken typ av fiber som ingår i produkten.(5)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Balance drickyoghurt

- Uttrycket *"Balance drickyoghurt håller magen i balans"* är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)

- Uttrycket *"Vi kallar den Balance eftersom vi har sett till att den innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium..."* är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12 och för "fibrer". (2)(3)
- Uttrycket *"innehåller miljarder goda bakterier"* ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- Uttrycket *"Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt"* ger intrycket av att finns kalcium bidrar det till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt. Finns inte kalcium fungerar det inte normalt. Detta anser miljöförvaltningen vara en förstärkning av det godkända påståendet *"Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion"*. (1)
- Uttrycket *"håller magen i balans"* ger uppfattningen att genom att äta kalciumrik kost kan man se till att håll magen i balans. Detta anser miljöförvaltningen är en förstärkning av det godkända påståendet *"Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion"*. (1)
- Uttrycket *"... innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium"* kan jämföras med påstående om att livsmedlet är en kostfiberkälla. Produkten innehåller inte tillräckligt med fibrer för att betecknas som kostfiberkälla. (6)
- I ingrediensförteckningen anges endast "fibrer", det framgår inte vilken typ av fiber som ingår i produkten. (5)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Immune drickyoghurt

- Uttrycket *"Immune drickyoghurt för ditt immunsystem"* är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycket *"Vitamin D och vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt"* ger intrycket av att finns vitamin D och C bidrar det till att immunsystemet fungerar normalt. Finns inte Vitamin D och C fungerar det inte normalt, vilket är en förstärkning av de godkända påståendena *"Vitamin D bidrar till immunsystemet normala funktion"* och *"Vitamin C bidrar till immunsystemet normala funktion"*. (1)
- Uttrycken *"Med sitt höga innehåll av Vitamin D och C kan Arla Wellness stötta ditt immunsystem"* och *"Vi kallar den Immune eftersom den innehåller både vitamin D & C, plus en miljarder goda aktiva bakterier som hjälper att stötta ditt immunförsvar"* kan ses som vilseledande. Stötta ger intryck av att Vitamin D och C kan verka positivt på immunsystemet

då det är under stress eller belastning, vilket är en förstärkning av de godkända påståendena "Vitamin D bidrar till immunsystemets normala funktion" och "Vitamin C bidrar till immunsystemets normala funktion."

(1)

- Uttrycket "*Vi kallar den Immune eftersom den innehåller både vitamin D & C, plus miljarder goda aktiva bakterier som hjälper att stötta ditt immunförsvar*" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12. (2)(3)
- Uttrycket "*innehåller miljarder goda bakterier*" ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- I ingrediensförteckningen anges endast "fibrer", det framgår inte vilken typ av fiber som ingår i produkten. (5)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Balance+ extra fiber yoghurt

- Uttrycket "*Balance+ extra fiber yoghurt*" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det specifika påståendet ska stå i anslutning till det ospecifika påståendet. Specifika hälsopåståenden får göras för näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling eller funktion, inte för en produkt. (2)(3)
- Uttrycket "*Vi kallar den Balance eftersom vi har sett till att den innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium...*" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända hälsopåståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12 och för "fibrer". (2)(3)
- Uttrycket "*innehåller miljarder goda bakterier*" ger ett intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Detta är vilseledande då det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna. (1)
- Uttrycket "*Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt*" ger intrycket av att finns kalcium bidrar det till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt. Finns inte kalcium fungerar matsmältningsenzymerna inte normalt. Detta anser miljöförvaltningen vara en förstärkning av det godkända påståendet "Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion". (1)
- Uttrycket "*håller magen i balans*" ger uppfattningen att genom att äta kalciumrik kost kan man se till att hålla magen i balans. Detta är en förstärkning av det godkända påståendet "Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion". (1)

- I ingrediensförteckningen anges endast "fibrer", det framgår inte vilken typ av fiber som ingår i produkten. (5)
- Uttrycket "extra fiber" kan jämföras med ett påstående om högt kostfiberinnehåll. Produkten innehåller inte tillräckligt mycket fibrer för att påståande om högt kostfiberinnehåll ska få göras. (7)
- Uttrycken "Arla Wellness är naturligt god. Den är lika god som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra. Dessutom är den smart eftersom den ger dig massa hälsofördelar som riktar in sig på precis de delarna som behöver lite extra hjälp varje dag. Så där har du det Arla Wellness ... vi tror att du verkligen kommer att gilla den. Arla Wellness Smart, Målinriktad, Välsmakande, Vägörande." och "Att försöka hålla magen i form är lite som att gå på lina. Att hålla balansen är inte alltid lätt... eller... det är det faktiskt! Att njuta av lite Arla Wellness balance+ varje dag kan hjälpa dig att hålla dig på rätt kurs med ett leende på läpparna!" ger intryck av att produkten har speciella egenskaper. Det godkända hälsopåstående som Arla använder för sin produkt är för kalcium, vilket även finns i liknande produkter och i jämförbara halter. (1)
- Information saknas om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. (8)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Arla EKO färsk svensk mjölk, mellanmjölk och lättmjölk

- Uttryck som "färsk" har i allmänhet inte någon klar betydelse och bör därför användas mycket restriktivt. Det bör kunna förklaras vad som avses. För kött är innebörden av uttrycket "färskt" att det inte undergått någon annan konserverande behandling än kylning, frysning eller djupfrysning, inbegripet kött som är vakuumförpackat eller förpackat i kontrollerad atmosfär. Fiskeriprodukter anses som färska när de är obearbetade, vare sig de är hela eller beredda. Generellt för livsmedel är sannolikt den närmaste synonymen "nyligen gjord". Arla definierar ordet färsk i marknadsföringen av sin ekologiska mjölk som "Skonsam värmebehandling. 7-8 dagars hållbarhet." Den typ av värmebehandling och den hållbarhetstid som Arla refererar till gäller normalt för mjölk som konsumeras i Sverige. (1)
- Mängd salt anges i näringsvärdesdeklarationen istället för natrium. (9)

Detta avviker enligt Miljöförvaltningens bedömning från:

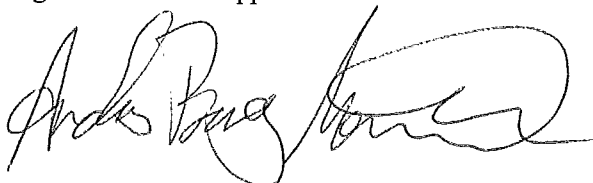
1. Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel, §5. Märkningen och dess närmare utformning får inte vara sådan att den på ett avgörande sätt skulle kunna vilseleda köparen, särskilt om vad som är utmärkande för livsmedlet och i synnerhet dess beskaffenhet, identitet, egenskaper, sammansättning, kvantitet, hållbarhet, ursprung eller härkomst samt tillverknings- eller produktionsmetod, genom att tillskriva livsmedlet verkningar eller egenskaper som det inte har eller genom att antyda att livsmedlet har speciella egenskaper då i själva verket alla liknande livsmedel har sådana egenskaper.

2. Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, artikel 10.3. Hänvisningar till en allmän, icke specificerad gynnsam effekt av näringsämnet eller livsmedlet för allmän hälsa eller hälsorelaterat välbefinnande får göras endast om de åtföljs av ett bestämt hälsopåstående som ingår i de förteckningar som föreskrivs i artikel 13 eller 14.
3. Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, artikel 13.1, där det framgår att hälsopåståenden som beskriver eller hänvisar till ett näringsämnes eller annat ämnes betydelse för kroppens tillväxt, utveckling och funktioner och som anges i förordning (EU) nr 432/2012 om fastställande av en förteckning över andra godkända hälsopåståenden om livsmedel än sådana som avser minskad sjukdomsrisk och barns utveckling och hälsa får göras utan att genomgå de förfaranden som föreskrivs i artiklarna 15-19, förordning (EG) nr 1924/2006.
4. Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedels bilaga där det framgår att ett påstående om att ett livsmedel har ett högt innehåll av vitaminer och/eller mineralämnen, och varje annat påstående som kan antas ha samma innebörd för konsumenten, får endast göras om produkten innehåller minst 30 % av RDI, per 100 g eller 100 ml av livsmedlet eller i en förpackning som endast innehåller en portion av livsmedlet.
5. Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2004:27) om märkning och presentation av livsmedel, 34§, där det framgår att ingredienser alltid ska anges med sina respektive rättvisande beteckningar till en fullständig ingrediensförteckning. Beteckningarna på ingredienserna får inte vilseleda konsumenten att tro att livsmedlet har en annan beskaffenhet än det i själva verket har.
När det är tillämpligt ska ingredienser anges med den beteckning som är förbehållen. Om förbehållen beteckning saknas anges den beteckning som är allmänt vedertagen eller en beskrivning av ingrediensen.
6. Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedels bilaga där det framgår att ett påstående om att ett livsmedel är en kostfiberkälla, och varje annat påstående som kan antas ha samma innebörd för konsumenten, endast får göras om produkten innehåller minst 3 g kostfiber per 100 g eller minst 1,5 g kostfiber per 100 kcal.
7. Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedels bilaga där det framgår att ett påstående om att ett livsmedel har ett högt kostfiberinnehåll, och varje annat påstående som kan antas ha samma innebörd för konsumenten, får endast göras om produkten innehåller minst 6 g kostfiber per 100 g eller minst 3 g kostfiber per 100 kcal.

8. Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden om livsmedel, artikel 10.2b, där det framgår att hälsopåståenden endast ska tillåtas om den mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås anges i märkningen eller, om ingen sådan märkning finns, i presentationen och reklamen.
9. Livsmedelsverkets föreskrifter om näringsvärdesdeklaration, 11 §, där det framgår att näringsvärdesdeklaration enligt grupp 2 ska innehålla uppgift om energivärde, mängden protein, kolhydrat, sockerarter, fett, mättat fett, fiber och natrium.

SYNPUNKTER

Om ni har synpunkter på innehållet i denna kontrollrapport har ni möjlighet att yttra er. Yttrandet bör inkomma till miljöförvaltningen inom tre veckor från att ni tagit del av denna rapport.

Andreas Berg Mören

Livsmedelsinspektör

Syfte och befogenheter

Miljöförvaltningen utför kontroll av livsmedelsföretag med stöd av 11 § livsmedelslagen (SFS 2006:804) samt artikel 1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. Syftet med kontrollerna är att minska riskerna för människor och att skydda konsumenternas intressen.

Lagstiftning, vägledning och information finns på Livsmedelsverkets hemsida www.slv.se

ENKÄT OM LIVSMEDELSKONTROLLEN

Vi på miljöförvaltningen försöker ständigt förbättra vår kontrollverksamhet. Därför är vi tacksamma om ni vill hjälpa oss genom att besvara en enkät om hur ni upplevde kontrollen och hur lätt eller svårt det är att förstå denna rapport. Enkäten är helt anonym. Kanske har ni fått, eller kommer ni att få, ett mail med direktlänk till enkäten. Annars kan ni komma till enkäten genom att skriva in adressen www.stockholm.se/kontroll_enkat i webbläsaren.

Miljöförvaltningen Stockholms stad
Andreas Berg Mören, Livsmedelsinspektör
Box 8136
104 20 Stockholm

2012-11-19

**Bemötande av Miljöförvaltningens kontrollrapport avseende Arlas produkter
DNR: 2012-013765**

Med anledning av Miljöförvaltningens kontrollrapport gällande ett antal av Arlas produkter samt synpunkter på att förpackningarna i vissa avseenden avviker från livsmedelslagstiftningen får Arla inkomma med följande bemötande. Inledningsvis får påpekas att Arla noga följer utvecklingen av livsmedelslagstiftningen på gemenskapsnivå så väl som nationell nivå och att Arla alltid eftersträvar att utforma sina förpackningar i enlighet med gällande lagstiftning.

Flexibel ordalydelse

Miljöförvaltningen har vad gäller de aktuella produkterna, där hälsopåståenden används, påtalat att de specifika hälsopåståenden som Arla använder sig av utgör förstärkningar av ordalydelsen av det godkända hälsopåstående kopplat till ett visst näringsämne som finns fastställt i Förordning (EU) nr 432/2012 om fastställande av en förteckning över andra godkända hälsopåståenden om livsmedel än sådana som avser minskad sjukdomsrisk ("Förordning (EU) 432/2012"). Arla delar inte Miljöförvaltningens uppfattning i detta avseende.

I beaktandesats 9 av Förordning (EU) 432/2012 anges att "när lydelsen av påståenden har samma innebörd för konsumenterna som ett tillåtet hälsopåstående, eftersom det visar på samma samband mellan en livsmedelskategori, ett livsmedel eller en av dess beståndsdelar och hälsa, bör påståendena omfattas av samma villkor för användning som de tillåtna

påståendena". Det föreligger därmed en möjlighet till flexibel ordalydelse för godkända hälsopåståenden.

Av beaktandesats 16 till Förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden ("Förordning (EG) nr 1924/2006") framgår att vid bedömningen av hur påståenden om livsmedel kan förstås av konsumenten är det nödvändigt att bedöma dess inverkan på en tänkt typisk konsument. Denna typiska konsument är en genomsnittskonsument som är skäligen välinformerad samt skäligen uppmärksam och upplyst med beaktande av sociala, kulturella och språkliga faktorer.

Arlas syfte med att omformulera aktuella påståenden har varit att anpassa dem till ett för konsumenterna mer lättillgängligt språkbruk. Detta är även i enlighet med artikel 5.2 Förordning (EG) nr 1924/2006 som föreskriver att det ska vara tillåtet att använda hälsopåståenden endast om genomsnittskonsumenten kan förväntas förstå de gynnsamma effekter som anges i påståendet. Nedan följer en redogörelse för de specifika hälsopåståenden som Arla använder sig av och som Miljöförvaltningen anmärkt på.

Uttrycket "Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt"

Arla delar inte Miljöförvaltningens bedömning att uttrycket "Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt" av en genomsnittskonsument uppfattas som att "Finns inte kalcium fungerar matsmältningsenzymerna inte normalt". För att genomsnittskonsumenten ska få en sådan uppfattning skulle "bidrar till" behöva ersättas med "är nödvändigt för".

Mot bakgrund av ovanstående är det Arlas uppfattning att uttrycket "Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt" av en genomsnittskonsument uppfattas på motsvarande sätt som det i Förordning (EU) 432/2012 fastställda hälsopåståendet "Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion".

Uttrycket "Vitamin D bidrar till att immunsystemet fungerar normalt" samt "Vitamin D och Vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt"

Arla delar inte Miljöförvaltningens bedömning att uttrycket "Vitamin D bidrar till att immunsystemet fungerar normalt" samt "Vitamin D och Vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt" av en genomsnittskonsument uppfattas som att "Finns inte

vitamin D och C fungerar immunsystemet inte normalt". För att genomsnittskonsumenten ska få en sådan uppfattning skulle "*bidrar till*" behöva ersättas med "*är nödvändigt för*".

Mot bakgrund av ovanstående är det Arlas uppfattning att uttrycket "*Vitamin D bidrar till att immunsystemet fungerar normalt*" samt "*Vitamin D och Vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt*" av en genomsnittskonsument uppfattas på motsvarande sätt som de i Förordning (EU) 432/2012 fastställda hälsopåståendena "*Vitamin D bidrar till immunsystemets normala funktion*" och "*Vitamin C bidrar till immunsystemets normala funktion*"

Uttrycket "stötta"

Miljöförvaltningen har anmärkt på uttrycket "*Med sitt höga innehåll av Vitamin D kan Arla Wellness stötta ditt immunsystem*" som används för Immune mjölkdryck och uttrycken "*Med sitt höga innehåll av Vitamin D och C kan Arla Wellness stötta ditt immunsystem*" samt "*Vi kallar den Immune eftersom den innehåller både Vitamin D & C, plus miljarder goda aktiva bakterier som hjälper till att stötta ditt immunsystem*" som används för Immune yoghurt samt Immune drickyoghurt. Miljöförvaltningen menar att de ger intryck av att Vitamin D och C kan verka positivt på immunsystemet då det är under stress och belastning vilket är en förstärkning av de godkända påståendena "*Vitamin D bidrar till immunsystemets normala funktion*" och "*Vitamin C bidrar till immunsystemets normala funktion*". Arla delar inte denna uppfattning och det är inte heller så en genomsnittskonsument skulle uppfatta de av Arla använda uttrycken.

Som ovan redovisats finns det utrymme att använda en flexibel ordalydelse av specifika hälsopåståenden. Vad gäller användningen av uttrycket "*stötta*" så anser Arla inte att uttrycket är en förstärkning av "*bidrar till*". Livsmedelsverket påpekar i sin vägledning till Förordning (EU) nr 432/2012, avsnitt 3.3, att "*stödjer*" är ett tillåtet alternativ till uttrycket "*bidrar till*". Av Svenska Akademiens Ordlista framgår vidare att "*stötta*" är en synonym till "*stödja*". De aktuella uttrycken är således i överensstämmelse med de godkända specifika påståendena.

Koppling mellan icke specifikt påstående och specifikt godkänt påstående samt specifika påståenden kopplade till en produkt

Miljöförvaltningen har avseende flertalet av de icke specifika hälsopåståenden som Arla använder sig av påtalat att de ska *åtföljas* av ett specifikt godkänt påstående i enlighet med

artikel 10.3 Förordning (EG) nr 1924/2006. Miljöförvaltningen menar även att specifika påståenden inte får kopplas till en produkt.

De icke specifika påståenden som avses är;

- "*Balance Mjölkdryck Håller magen i balans*"
- "*Immune mjölkdryck för ditt immunsystem*"
- "*Bone health mjölkdryck för starka ben*"
- "*Balance yoghurt håller magen i balans*"
- "*Balance drickyoghurt håller magen i balans*"
- "*Immune drickyoghurt för ditt immunsystem*"
- "*Balance+ extra fibrer yoghurt*"

Som ovan redovisats använder sig Arla av en flexibel ordalydelse av de aktuella specifika påståendena i syfte att anpassa dem till ett för konsumenter mer lättillgängligt språkbruk. Det specifika godkända påståendet som det icke specifika hänvisar till förekommer således på förpackningen i samtliga fall. På Arlas produkter kopplas det specifika hälsopåståendet till innehållet av näringsämnet i Arlas produkter och inte till produkten i sig varför det är i enlighet med kraven i artikel 13.1 a i Förordning (EG) nr 1924/2006. Det finns inget hinder för att koppla ett icke specifikt hälsopåstående såsom exempelvis "*Håller magen i balans*" till Balance Mjölkdryck enligt förordningens artikel 10.3 då sådana påståenden får göras för näringsämnet *eller* livsmedlet. Vad gäller definitionen av livsmedel i Förordning (EG) nr 1924/2006 så hänvisas till definitionen i Förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning. Enligt denna definition i artikel 2 anges att med livsmedel avses alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor.

Vad som avses med att ett icke specifikt hälsopåstående ska *åtföljas av* ett specifikt godkänt påstående är inte specificerat i Förordning (EG) nr 1924/2006. Det får dock förutsättas att det avgörande utifrån syftet med Förordning (EG) nr 1924/2006 är att konsumenten på ett enkelt sätt ska kunna tillgodogöra sig det specifika hälsopåståendet. Att kräva att det ska finnas i direkt anslutning till det ospecifika påståendet torde vara en allt för långtgående tolkning då det i sådant fall skulle ha uttryckts i lagtexten. Svensk Egenvård har i sin Praktiska Guide för användning av närings- och hälsopåståenden (2012, s. 10) tolkat det som att det specifika hälsopåståendet måste anges i samma medium som det ospecifika påståendet.

Livsmedelsverket redovisar i sin reviderade vägledning till Förordning (EG) nr 1924/2006

samt vägledning till Förordning (EU) nr 432/2012, avsnitt 6.2, en mycket strikt tolkning varvid de båda påståendena måste kunna läsas direkt efter varandra. Livsmedelsverket torde emellertid vara ensamma om denna strikta bedömning varför Arla ifrågasätter om den är förenlig med gemenskapslagstiftningen. Den engelska tillsynsmyndigheten konstaterar exempelvis i sin vägledning att det inte finns några klara besked om var det specificerade påståendet ska stå i förhållande till det icke specificerade men att det tydligt bör framgå för konsumenter varför produkten är bra för dem (English Department of Health *Guidance to compliance with Regulation (EC) 1924/2006 on nutrition and health claims made on foods*, s. 78). Det är inte rimligt att Sverige ska anta ett striktare förhållningsätt än övriga medlemsstater i avvaktan på riktlinjer från Kommissionen.

Uttrycket "*Balance Mjölkdryck håller magen i balans*" och liknande icke specifika påståenden på Arlas produkter åtföljs av en asterisk som hänvisar till det specifika godkända påståendet. Olyckligtvis förekommer även andra asterisker på de påtalade förpackningarna. Arla kommer efter Miljöförvaltningens påpekande att göra hänvisningen till det specifika påståendet än tydligare genom att ta bort övriga asterisker samt placera påståendet på en till det ospecifika påståendet anslutande sida av förpackningen samt i något större stilgrad.

Uttrycket "*håller magen i balans*"

Miljöförvaltningen har avseende Balance yoghurt, Balance drickyoghurt och Balance+ extra fibrer yoghurt påtalat att uttrycket "*håller magen i balans*" ger uppfattningen att genom att äta kalciumrik kost kan man se till att hålla magen i balans samt att detta skulle vara en förstärkning av det godkända påståendet "*Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion*". Arla kan hålla med om att det använda uttrycket kan uppfattas som att genom att äta kalciumrik kost kan man se till att hålla magen i balans. Det aktuella påståendet är dock ett ospecifikt påstående enligt artikel 10.3 Förordning (EG) nr 1924/2006 vilket ryms inom innebörden av det specifika godkända påståendet.

Enligt lydelsen i artikel 10.3 Förordning (EG) nr 1924/2006 får hänvisningar till en allmän icke specificerad gynnsam effekt av näringsämnet eller livsmedlet för allmän hälsa eller hälsorelaterat välbefinnande göras om det åtföljs av ett bestämt hälsopåstående som är godkänt enligt Förordning (EG) nr 1924/2006. Även i detta fall är det Arlas uppfattning att Livsmedelsverket tolkat gemenskapslagstiftningen allt för strikt i sin vägledning till Förordning (EG) nr 1924/2006 och Förordning (EU) nr 432/2012, avsnitt 6.1. Arla hänvisar

återigen till att denna strikta inställning inte råder hos övriga medlemsländers tillsynsmyndigheter och att den engelska tillsynsmyndigheten tar upp ”good for you” som ett exempel på ett artikel 10.3-påstående varvid myndigheten påpekar att det måste framgå för konsumenterna varför produkten är bra för dem (English Department of Health *Guidance to compliance with Regulation (EC) 1924/2006 on nutrition and health claims made on foods*, s. 78).

Av det godkända påståendet ”*Kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion*” förstås vilken specifik effekt som avses med det icke specifika påståendet. En genomsnittskonsument förstår således de aktuella påståendena i kombination på så sätt att genom att äta kalciumrik kost kan man se till att hålla magen i balans då kalcium bidrar till matsmältningsenzymernas normala funktion. Påståendet ”*håller magen i balans*” ska således inte ses som en förstärkning av det godkända påståendet utan rymms inom dess innebörd.

Uttryck avseende innehåll av bakterier

Miljöförvaltningen hävdar att Arlas användning av uttryck såsom ”*innehåller miljarderna goda bakterier*” är att betrakta som icke specifika påståenden samt att det saknas godkända påståenden för bakterierna i de aktuella produkterna. Arla delar inte denna uppfattning. Av Förordning (EG) nr 1924/2006 definieras ”*hälsopåstående*” som varje påstående som anger, låter förstå eller antyder att det finns ett samband mellan en kategori av livsmedel, ett livsmedel eller en av dess beståndsdelar och hälsa. Definitionen anger därmed att det ska finnas ett *samband* mellan hälsa och ett livsmedel. Arla däremot uttrycker endast att produkterna *innehåller* bakterier, att bakterierna tillsatts och i vissa fall att det tillsatts dubbelt så många bakterier. Detta är allmän faktainformation och därmed inte hälsopåståenden.

Arla följer debatten om probiotika och har givetvis noterat att flera hälsopåståenden om probiotika fått negativt utlåtande av EFSA och att ett flertal påståenden även fått icke-godkännande av EU Kommissionen och därmed inte är tillåtna att använda efter övergångsperioden, dvs. från och med den 14 december 2012. Att koppla ett hälsopåstående till begreppet probiotika är dock inte samma sak som att uttrycka att produkten innehåller bakterier.

Alla Arla Wellness produkterna, utom Bone Health mjölkdryck, innehåller de facto tillsatta bakterier dvs. levande mikroorganismer. Det måste anses ligga i Arlas informationsskyldighet

och i genomsnittskonsumentens intresse att få den allmänna upplysningen och sålunda kunna ta ställning till om han/hon vill konsumera en produkt med tillsatta aktiva, levande bakterier.

Så som får förstås av påpekandena i kontrollrapporten vänder sig Miljöförvaltningen mot att Arla kopplar ihop informationen om bakterierna med övriga hälsopåståenden samt använder begreppet ”goda” bakterier eftersom detta anses utgöra ett ospecifikt hälsopåstående. I syfte att tydliggöra att några hälsopåståenden inte görs om bakterierna avser Arla att frikoppla den aktuella informationen från de hälsopåståenden som används idag. Avseende användningen av begreppet ”goda” anser Arla att detta i sig inte kan tolkas som ett ospecifikt hälsopåstående och att Miljöförvaltningens tolkning inte står i överensstämmelse med Förordning (EG) nr 1924/2006.

Trots det ovan anförda avser Arla att tillmötesgå Miljöförvaltningens påpekanden genom att dels frikoppla informationen om bakterierna från övriga hälsopåståenden och dels se över begreppet ”goda” i syfte att omformulera beskrivningen om att produkterna innehåller levande bakterier. Även informationen om att produkterna innehåller fibrer kommer Arla att frikoppla från övriga hälsopåståenden

Uttryck avseende mängden bakterier

Miljöförvaltningen menar att uttryck såsom ”*innehåller miljarder goda bakterier*” ger intryck av att produkten särskiljer sig från liknande produkter och att effekten av produkten blir bättre på grund av det stora antalet bakterier. Som ovan redovisats så är innehållet av miljarder goda bakterier inte något hälsopåstående utan en ren faktaupplysning som det ligger i genomsnittskonsumentens intresse att få ta del av för att kunna ta ställning till om han/hon vill konsumera en produkt med tillsatta bakterier.

Denna upplysning är något som även liknande produkter har möjlighet att framhäva varför det inte är att anse som vilseledande. Oaktat detta gäller för vissa av de påtalade produkterna, exempelvis Balance mjölkdryck, att de de facto skiljer sig från andra liknande produkter just på grund av att innehållet av aktiva, levande bakterier.

Specifikt Balance mjölkdryck

Miljöförvaltningen menar att uttrycket ”*Arla Wellness är naturligt god. Den är lika god som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra. Dessutom är den smart eftersom*

den ger dig massa hälsofördelar som riktar in sig på precis de delar som behöver lite extra hjälp varje dag. Så där har du det Arla Wellness... vi tror att du verkligen kommer att gilla den. Arla Wellness Smart, Målinriktad, Välsmakande, Välgörande.” ger intryck av att produkten har särskilda egenskaper jämfört med liknande produkter. Arla håller inte med om detta. Arla har visserligen valt att framhålla de positiva hälsoeffekter som är kopplade till kalcium i den aktuella texten, dock innebär det inte för den sakens skull att genomsnittskonsumenten uppfattar det som att produkten har särskilda egenskaper jämfört med liknande produkter. Tvärtom har tillverkare av liknande mjölkdrycker samma möjlighet att framhäva de positiva hälsoeffekterna, dvs. en mage i balans. Arla har dock tagit till sig att användningen av ordvalet ”*massa*” hälsofördelar är något olyckligt i sammanhanget och kommer därför att ta bort detta ord på framtida förpackningar.

I övrigt består det aktuella uttrycket av påståenden om produktens smak. Att framhäva att en produkt är god kan knappast anses ge intryck av att en produkt har särskilda egenskaper jämfört med liknande produkter så Arla förutsätter att det inte är detta som Miljöförvaltningens påpekande avser.

Specifikt Bone health mjölkdryck

Miljöförvaltningen menar att uttrycken ”*Bone health mjölkdryck för starka ben*” och ”*För att hålla ditt skelett i bra skick måste du ge det de naturliga ämnen det behöver för att hålla sig starkt. Vi kallar den Bone Health för att den innehåller extra kalcium och vitamin D*” är en förstärkning av de godkända påståendena ”*Kalcium behövs för att bibehålla normal benstomme*” och ”*Vitamin D bidrar till att bibehålla normal benstomme*”. Arla delar inte denna uppfattning. Detta då de aktuella uttrycken utgör ospecifika påståenden enligt artikel 10.3 Förordning (EG) nr 1924/2006 vilka ryms inom innebörden av de specifika godkända påståendena i enlighet med vad som redovisats ovan under avsnittet ”*Uttrycket håller magen i balans*”.

Detta har även stöd av den utvärdering som ligger till grund för godkännandet. I EFSA:s utvärdering som det godkända påståendet avseende kalcium baseras på (EFSA Journal 2009; 7(9):1227, avsnitt 2.1) återges:

“The claimed effects are “bone health”, “bone strength (includes bone structure, bone mineralisation, bone density)”, “structure of teeth”, “bones and teeth” and “dental health”. (...) In the context of the proposed wordings, the Panel notes that the claimed effects relate to

the maintenance of normal bones and teeth. The Panel considers that the maintenance of normal bones and teeth is beneficial to human health.”

Detsamma gäller för EFSA:s utvärdering som det godkända påståendet avseende Vitamin D baseras på (EFSA Journal 2009; 7(9):1210, avsnitt 2.1) där det återges:

”The claimed effects are “bone health/ bone strength, includes bone structure, bone mineralisation, bone density”, “teeth mineralization”, and “normal bone and tooth formation”. (...)The Panel considers that maintenance of normal bone and teeth is beneficial to human health”.

Utgångspunkten när man talar om en ”normal” benstomme måste rimligen vara att man menar en stark och hälsosam benstomme. Om benstommen istället är svag eller skör så är den inte att anse som normal utan som försvagad i förhållande till normaltillståndet. En genomsnittskonsument uppfattar således de godkända påståendena ”Kalcium behövs för att bibehålla normal benstomme” och ”Vitamin D bidrar till att bibehålla normal benstomme” som att kalcium behövs, och vitamin D bidrar till, att bibehålla en stark och hälsosam benstomme. Påståenden om “bone health”, “att hålla skelettet i bra skick” samt “... att hålla sig starkt” får således anses ha samma innebörd för en genomsnittskonsument som det godkända påståendet.

Arla tar dock till sig Miljöförvaltningens påpekande vad gäller användning av uttrycket ”måste” i relation till påståendena då Arla inser att det kan innebära en viss förstärkning av påståendet. Arla kommer därför fortsättningsvis att avhålla sig från att använda uttrycket i sådana sammanhang.

Uttrycket ”...den innehåller extra kalcium och vitamin D...”.

Miljöförvaltningen har anmärkt på Arlas användning av uttrycket ”...den innehåller extra kalcium och vitamin D...” avseende Bone health mjölkdryck. Mjölkdrycken uppfyller dock kraven för att använda sig av uttrycket. Inte heller stämmer det att innehållet av kalcium och vitamin D inte är anmärkningsvärt högre än i vanlig mjölk och liknande mjölkprodukter. Bone health mjölkdryck är berikad med 30 % extra kalcium jämfört med vad som finns i vanlig mjölk samt med extra vitamin D, dvs. halter utöver vad som krävs vid berikning av konsumtionsmjölk enligt Livsmedelsverkets föreskrifter LIVSFS 2007:9.

Enligt bilaga 1 till Förordning (EG) nr 1924/2006 krävs för ett påstående om att ett livsmedel har högt innehåll av vitaminer och/eller mineralämnen att produkten innehåller minst dubbelt så mycket som en produkt som är en källa till ämnet enligt bilagan. Ett påstående om att ett livsmedel är en källa till vitaminer och/eller mineralämnen får endast göras om produkten innehåller minst en betydande mängd. Enligt Förordning (EU) nr 1169/2011, Bilaga XIII, Del A, punkten 2, avses med betydande mängd för drycker 7,5 % av referensvärdet för näringsinnehållet. Innehållet av kalcium och vitamin D i Bone health mjölkdryck är således mer än dubbla den föreskrivna betydande mängden för ämnena varför kraven i bilaga 1 till Förordning (EG) nr 1924/2006 är uppfyllda.

Specifikt för Balance+ extra fibrer yoghurt

Miljöförvaltningen har påtalat Arlas användning av uttrycken ”*Arla Wellness är naturligt god. Den är lika god som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra. Dessutom är den smart eftersom den ger dig massa hälsofördelar som riktar in sig på precis de delar som behöver lite extra hjälp varje dag. Så där har du det Arla Wellness... vi tror att du verkligen kommer att gilla den. Arla Wellness Smart, Målinriktad, Välsmakande, Välgörande.*” och ”*Att försöka hålla magen i form är lite som att gå på lina. Att hålla balansen är inte alltid lätt... eller... det är det faktiskt! Att njuta av lite Arla WellnessBalance+ varje kan hjälpa dig att hålla dig på rätt kurs med ett leende på läpparna!*”. Miljöförvaltningen menar att påståendena ger intryck av att produkten har särskilda egenskaper jämfört med liknande produkter.

I likhet med vad Arla redogjort för gällande Balance mjölkdryck så har Arla valt att framhålla de positiva hälsoeffekter som är kopplade till kalcium i den aktuella texten. Vad gäller Balance+ extra fibrer yoghurt så innehåller den dessutom 20 % mer kalcium än vad som finns i liknande produkter. Under alla omständigheter så uppfattar inte en genomsnittskonsument det som att produkten har särskilda egenskaper jämfört med liknande produkter. Tvärtom har tillverkare av liknande yoghurtprodukter samma möjlighet att framhäva de positiva hälsoeffekterna, dvs. en mage i balans. Arla har dock tagit till sig att användningen av ordvalet ”*massa*” hälsofördelar är något olyckligt i sammanhanget och kommer därför att ta bort detta ord på framtida förpackningar.

I övrigt består de aktuella uttrycken av påståenden om produktens smak. Att framhäva att en produkt är god kan knappast anses ge intryck av att en produkt har särskilda egenskaper

jämfört med liknande produkter så Arla förutsätter att det inte är detta som Miljöförvaltningens påpekande avser.

Benämningen Mjölkdryck

Miljöförvaltningen menar att det är risk för att konsumenter vilseleds i och med att textstorleken på ordet ”dryck” är mindre än den på ”mjölk” på framsidan av mjölkdryckerna. Arla delar inte denna bedömning. Då de aktuella produkterna har en korrekt varubeteckning i samma synfält som volym, fetthalt och bäst före-datum är detta i enlighet med reglerna för obligatorisk information i 9 § i LIVSFS 2004:27, Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning av livsmedel. Föreskrifterna upprätthålls även i Förordning (EU) nr 1169/2011 .

Avsaknad av information om mängd livsmedel och konsumtionsmönster

Miljöförvaltningen har påpekat att det saknas information om vilken mängd livsmedel och vilket konsumtionsmönster som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås. Arla delar inte denna uppfattning då samtliga produkter är försedda med en näringsdeklaration. Av den framgår det tydligt hur mycket av det rekommenderade dagliga intaget av de specifika näringsämnen som erhålls per 100 gram av produkten.

Arla har valt att inte ange någon information om innehåll per portion då det inte finns någon enhetlig definition och inga riktlinjer för portionsstorlekar. Dessutom varierar de faktiska portionerna beroende på till exempel när på dagen produkten konsumeras, om den äts eller dricks med olika tillbehör, samt förstås, beroende på konsumentens kön, ålder, fysiska aktivitet mm.

Arla anser att det är lätt att konsumenten vilseleds om det anges hur mycket som ingår i en portion, vilken kanske inte alls motsvarar konsumentens faktiska portion och genom att ge en rekommendation om konsumtionsmönster. Arla anser att genom att ange innehåll per 100 g kan konsumenten enkelt multiplicera innehållet med sin faktiska portion och att näringsdeklarationen därmed ger tillräckligt med information avseende vilken mängd livsmedel som krävs för att den gynnsamma effekten ska uppnås.

Trots det ovan anförda avser Arla att i detta specifika fall se över den aktuella informationen som ges i syfte att, vid nästa omtryck av förpackningar, tillse att informationen görs än tydligare i denna del.

Mängd salt i näringsdeklarationen

Som Miljöförvaltningen har noterat anges mängden salt istället för natrium i näringsdeklarationen på alla produkterna. Anledningen är att Arla håller på att införa de nya märkningsreglerna för livsmedel vid alla nytryck och nylanseringar. Enligt Förordning (EU) nr 1169/2011, artikel 30, stycke 1.b är det numera obligatoriskt att ange saltinnehållet i näringsdeklarationen. Samtliga obligatoriska uppgifter om näringsinnehållet är angivna på förpackningarna enligt artikel 30.1–30.2 i denna förordning.

Fibrer i innehållsdeklarationen

Miljöförvaltningen har påpekat att fibrer inte är en tillräckligt beskrivande beteckning i innehållsdeklarationen. Arla har inte uppmärksammat att det i Livsmedelsverkets vägledning till LIVSFS 2004:27 står tydligt att det inte är tillräckligt att ange fibrer utan ursprungskälla. Arla beklagar detta fel och kommer att korrigera det på samtliga förpackningar vid nästa omtryck.

Balance drickyoghurt och innehåll av fibrer

Miljöförvaltningen har noterat att Balance drickyoghurt har ett påstående om innehåll av fibrer och att den inte uppfyller kraven för detta. Enligt Förordning (EG) nr 1924/2006, bilaga 1, får ett sådant näringspåstående göras om produkten innehåller minst 3 g kostfibrer per 100 g eller minst 1,5 g kostfibrer per 100 kcal.

Balance drickyoghurt innehåller enligt näringsdeklarationen 0,6 g fibrer per 45 kcal, vilket ger 1,3 g fibrer per 100 kcal.

Arla har redan innan produkten lanserades noterat att det har blivit fel i näringsdeklarationen och att produkten då inte skulle uppfylla kravet för att vara en kostfiberkälla. Det aktuella receptet har därför ändrats så att produkten innehåller 0,7 g fibrer per 45 kcal, vilket motsvarar 1,56 g fibrer per 100 kcal. Det är alltså inte produkten eller påståendet som är felaktigt utan det är felskrivet i näringsdeklarationen. Arla beklagar detta och kommer att korrigera näringsdeklarationen vid nästa omtryck av förpackningen.

Balance + extra fibrer yoghurt och högt innehåll av fibrer

Miljöförvaltningen har noterat att Balance+ yoghurt har ett påstående om högt innehåll av fibrer och att den inte uppfyller kraven för detta. Enligt Förordning (EG) nr 1924/2006, bilaga 1, får ett näringspåstående om högt innehåll av fibrer göras om produkten innehåller minst 6 g kostfibrer per 100 g eller minst 3 g kostfibrer per 100 kcal.

Balance + extra fiber yoghurt innehåller: 3 g fibrer per 90 kcal, vilket ger 3,3 g fibrer per 100 kcal.

Med detta fiberinnehåll anser Arla att det är korrekt att informera om att produkten har ett högt innehåll av fibrer.

Arla Ko Eko färsk svensk mjölk, mellanmjölk och lättmjölk

Miljöförvaltningen har påpekat att användningen av uttrycket ”färsk” är vilseledande då all mjölk som konsumeras i Sverige har värmebehandlats på motsvarande sätt som Arla Ko Eko mjölken samt har motsvarande hållbarhetstid.

Arla Ko Eko mjölk, mellanmjölk och lättmjölk kännetecknas av att mjölken samlas in varannan dag, bearbetas under natten och distribueras till butik dagen därpå. Mjölken värmebehandlas med hjälp av lågpastörisering. Mjölken hållbarhet är kopplad till värmebehandling och hygien. Tack vare pastörisering och övrig hantering kan Arla garantera – under förutsättning att mjölken förvaras korrekt – att mjölken behåller sin kvalitet fram till och med bäst före-datumet.

Livsmedelsverket har inte upprättat några exakta riktlinjer för när mjölkprodukter får märkas med ordet färsk. Det som nämns i Livsmedelsverkets vägledning till LIVSFS 2004:27 är att det bör kunna förklaras vad som avses med ordet färsk om detta används i märkningen. En text om vad Arla avser med begreppet färsk har därför lagts till på förpackningen, vilket Miljöförvaltningen också har noterat.

Livsmedelsmyndigheter i andra länder har dock upprättat närmare riktlinjer för användning av ordet färsk, dessutom specifikt för mjölkprodukter. Enligt flera av dessa, bland annat danska Fødevarestyrelsens Vejledning om mærkning af fødevarer från januari 2012 anses produkter vara färska om de vid försäljningstidpunkten upplevs som färska, de är relativt nya och inget

särskilt har gjort för att förlänga deras hållbarhet. Brittiska Food Standards Agency uttrycker det specifikt för mejeriprodukter i sin vägledning Criteria for the use of the terms fresh, pure, natural etc. in food labelling *”fresh dairy products (such as cream) held under chilled conditions at point of sale, with limited shelf life, even where these have been subjected to a minimal, mild heat treatment such as conventional pasteurisation for safety purposes.”* De skriver också specifikt att högpastöriserad mjölk inte faller in under definitionen färsk.

Arla anser att utifrån de här definitionerna kan all lågpastöriserad mjölk kallas färsk, oavsett hållbarhetstid, medan övrig mjölk inte kan ha denna benämning. ESL (högpastöriserad) mjölk och UHT-mjölk har båda värmebehandlats vid högre temperatur och förpackats under speciellt hygieniska förhållande för att möjliggöra en längre hållbarhetstid.

Vidare anser Arla inte heller att man längre kan se lågpastöriserad mjölk som det normala på den svenska marknaden. Sedan lång tid tillbaka har lågpastöriserad mjölk varit den helt dominerande mjölkvarianten, men detta håller på att förändras. Under de senaste 12 månaderna har fördelningen i försäljningsvolym mellan lågpastöriserad mjölk och ESL/UHT-mjölk varit 83 respektive 17 procent på den svenska marknaden¹. Tittar man istället på antalet artiklar i kategorin, ser man dock att det under denna period fanns 347 artiklar på marknaden, varav 164 var lågpastöriserade och resterande 183 produkter hade en högre värmebehandling. Det är också de mer värmebehandlade, och framförallt ESL-mjölk, som ökar i försäljning, på bekostnad av den lågpastöriserade mjölken.

Smaken på ESL-mjölken har de senaste åren förbättrats mycket. ESL-mjölk med sin längre hållbarhet kommer med all säkerhet att öka ännu mer framöver, eftersom den erbjuder logistiska fördelar, vid transport och i butik, gentemot den lågpastöriserade. Arla ser också att tillverkare vill sälja och marknadsföra ESL-mjölk med smak av ”färsk mjölk”. För att inte vilseleda konsumenterna till att tro det med ESL-mjölk avses lågpastöriserad mjölk är det viktigt för Arla att få lov att använda ordet färsk i märkningen av den mjölk som är minimalt bearbetad och har relativt kort hållbarhet.

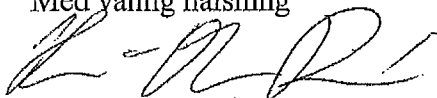
Salt i näringsdeklarationen

Miljöförvaltningen har även på dessa produkter påpekat att salt anges istället för natrium i näringsdeklarationen. Motiveringen är densamma som på Arla Wellness produkterna. Arla håller på att införa de nya märkningsreglerna för livsmedel och enligt Förordning (EU) nr

1169/2011, artikel 30, stycke 1.b1 är det numera obligatoriskt att ange innehållet av salt i näringsdeklarationen.

Mot bakgrund av de förklaringar till aktuell märkning som Arla lämnat samt de justeringar och förtydliganden som Arla åtagit sig att vidta är det Arlas förhoppning att Miljöförvaltningen ska förklara sig nöjda. För det fall Miljöförvaltningen har ytterligare frågor i ärendet står Arla alltjämt till förfogande.

Med vänlig hälsning

Hans-Olov Dahlén

Bolagsjurist

¹ Nielsen marknadsdata, baserat på försäljning i kategorin Mjölk i svensk dagligvaruhandel, sept 2012, rullande 12 månader. Baserat på artiklar som sålt minst 1 ton under perioden.

Handläggare
Andreas Berg Mören
08-508 28 817
andreas.moren@stockholm.se

Arla Foods AB (publ)

Lindhagensgatan 126
105 46 STOCKHOLM

KOMMUNIKATION MED ANLEDNING AV INKOMMET YTTRANDE

Verksamhetsutövare	Arla Foods AB (publ)
Organisations-/personnummer	556579-4400
Verksamhetens namn	Arla Foods huvudkontor
Verksamhetens plats	Lindhagensgatan 126
Platsens identitet hos miljöförvaltningen	52598

Miljöförvaltningen skickade den 16 november 2016 en kontrollrapport till Arla Foods AB med synpunkter på främst märkning av produkter i Arla Wellness-serien. Arla Foods AB bemötte miljöförvaltningens synpunkter i en skrivelse daterad 2012-11-19.

Nedan följer miljöförvaltningens kommentarer till Arla Foods bemötande samt en bedömning av inkomna klagomål om märkning av juice (dnr 2013-369 och 2012-16998).

KOMMENTARER

100% pure squeezed fruit

Det har kommit till miljöförvaltningens kännedom att Arla Foods AB använder uttrycket "100% pure squeezed fruit" för några av företagets juicer. Miljöförvaltningen bedömer att detta uttryck är vilseledande.

Äkta, ren, riktig och uttryck som kan jämföras med dessa kan bedömas som vilseledande om de används på livsmedel som har en förbehållen beteckning (skyddad beteckning), eftersom motsatsen inte får finnas. Juice är definierat i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2003:18) om juice och nektar

"Färskpressad" och uttryck som kan jämföras med detta är ett uttryck som inte säger något om kvaliteten eller åldern på produkten, vilken produktionsmetod som använts eller vilken behandling livsmedlet genomgått. I standarden för fruktjuicer står, att fruktjuicer ska erhållas av färsk eller kyld frisk och mogen frukt. Begreppet "färskpressad" har använts för en mängd produkter som tillverkats på olika sätt. Det inte finns någon logisk och enhetlig förklaring till "färskpressad" som konsumenten kan förhålla sig till för att kunna göra ett medvetet val vid köpet, utan att begreppet i sig är vilseledande.

Flexibel ordalydelse

Mot bakgrund av beaktandesatserna till förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden och Arlas motiveringar gör miljöförvaltningen bedömningen att uttrycken;

- "Kalcium bidrar till att matsmältningsenzymerna fungerar normalt",
- "Vitamin D bidrar till att immunsystemet fungerar normalt",
- "Vitamin D och vitamin C bidrar till att immunsystemet fungerar normalt",
- "... innehåll av Vitamin D och C kan Arla Wellness stötta ditt immunsystem",

ryms inom ramen för en flexibel ordalydelse för godkända påståenden. Frågan lämnas därför för närvarande utan åtgärd. Livsmedelsverket delar dock inte miljöförvaltningens bedömning att "normal funktion" kan likställas med "fungerar normalt"

Koppling mellan icke specifikt påstående och specifikt påstående samt specifika påståenden kopplade till en produkt

Arla hävdar att det inte finns något hinder för att koppla ett icke specifikt hälsopåstående så som exempelvis "Håller magen i balans" till Balance Mjölkdryck, enligt artikel 10.3 förordning (EG) nr 1924/2006, då sådana påståenden får göras för näringsämnen eller livsmedel.

Arlas motivering till att detta sätt att koppla ett icke specifikt hälsopåstående till ett namn på en av deras produkter är att enligt förordningens artikel 10.3 får påståenden göras för ett livsmedel. Definitionen av livsmedel i förordning (EG) nr 1924/2006 om näringspåståenden och hälsopåståenden hänvisar till definitionen i 178/2002 som i artikel 2 anger att med ett livsmedel menas alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas att förtäras av människor.

Men med "produkter" menas i förordning (EG) nr 1924/2006 en kategori av livsmedel såsom tuggummi, inte specifika varunamn eller varumärken såsom "Balance Mjölkdryck", vilket framgår av artikel 2.5 i förordningen. Av detta skäl bedömer Miljöförvaltningen att det inte är legalt att låta ospecifika hälsopåståenden enligt art 10.3 avse namngivna produkter.

Miljöförvaltningens bedömning är att konsumenten inte ska riskera att vilseledas om produktens reella hälsoegenskaper. Av detta skäl är det viktigt att konsumenten enkelt ska kunna tillgodogöra sig det specifika godkända hälsopåståndet och att det påståndet inte får exponeras mindre visuellt tydligt än det ospecifika påståndet. Det bör därför råda en balans mellan hur det specifika påståndet och det ospecifika påståndet presenteras. Det råder inte balans mellan hur det specifika och det ospecifika påståndet presenteras på Arla Wellness-produkterna. Mot bakgrund av detta anser inte miljöförvaltningen att konsumenten enkelt kan tillgodogöra sig det specifika påståndet det specifika påståndet då det presenteras på en annan sida förpackningen i ett avsevärt mindre typsnitt än det ospecifika

påståendet. Miljöförvaltningens bedömning är därför att det ospecifika påståendet inte åtföljs av ett specifikt påstående. En hänvisning via asterisk till annan plats på förpackningen kan inte heller anses uppfylla kravet att ett ospecifikt påstående ska åtföljas av ett specifikt påstående.

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget avser fortsätta koppla icke specifika hälsopåståenden till produktnamn med endast en hänvisning till det godkända påståendet. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Uttrycket ”håller magen i balans”

Uttryck får enligt artikel 3a förordning (EG) nr 1924/2006 inte vara tvetydiga eller vilseledande, detta gäller för både specifika och ospecifika påståenden. Uttrycket ”håller magen i balans” är en så stor förstärkning av innebörden i det godkända påståendet att även då uttrycket följs av ett godkänt påstående riskeras konsumenten vilseledas.

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget avser fortsätta använda uttrycket ”håller magen i balans” på oförändrat sätt. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Uttryck avseende innehåll av bakterier

Bedömningen av hur en konsument tolkar innebörden av påståenden bör enligt förordningen göras utifrån en genomsnittskonsument som är skäligen välinformerad samt skäligen uppmärksam och upplyst med beaktande av sociala, kulturella och språkliga faktorer, vilket anges i beaktandesats 16 i förordningen. Det är rimligt att anta att en sådan genomsnittskonsument i Sverige uppfattar att information om innehåll av vissa namngivna bakteriestammar i mejeriprodukter syftar på att visa på bakteriers ”nyttiga” och ”goda” egenskaper i livsmedlet eftersom det är så innehåll av bakterier i mejeriprodukter hittills har marknadsförts i Sverige. Därför anser miljöförvaltningen att när bakterierna anges utanför ingrediensförteckningen bedöms det som ett otillåtet näringspåstående. Även en kvantifiering av antalet bakterier, såsom det anges i märkningsuppgiften ”Innehåller miljarder goda bakterier”, liksom uttrycket ”med aktiva bakteriekulturer” är otillåtna ospecifika hälsopåståenden eftersom samtliga angivna tre bakteriestammar inte har blivit godkända enligt förordning (EU) nr 432/2012.

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att inte har för avsikt att ta bort marknadsföringen av bakterier i produkten från förpackningarna. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Balance mjölkdryck Balance+ extra fiber yoghurt+ Balance Yoghurt Naturell

Avvikelser gällande texten *"Arla Wellness är naturligt god. Den är lika god som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra. Dessutom är den smart eftersom den ger dig massa hälsofördelar som riktar in sig på precis de delarna som behöver lite extra hjälp varje dag. Så där har du det Arla Wellness ... vi tror att du verkligen kommer att gilla den. Arla Wellness Smart, Målinriktad, Välsmakande, Vägörande."*

"Den är lika god som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra." Miljöförvaltningen uppfattar att "god" i detta sammanhang sannolikt borde ha en vidare betydelse än enbart välsmakande, eftersom det refereras till produktens smakegenskaper i samma mening.

Innebörden *"Den är lika fördelaktig/gynnsam som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra."* måste anses vara rimligare än innebörden *"Den är lika läcker/välsmakande som de ingredienser den innehåller och den smakar riktigt bra."* Miljöförvaltningen avser dock inte driva denna fråga vidare.

Miljöförvaltningen anser att märkningsuppgifterna som hävdar att produkten ger hälsofördelar och är smart, målinriktad och vägörande är ospecifika hälsopåståenden vilka ska åtföljas av specifika påståenden hälsopåståendena är därmed felaktiga och inte tillåtna.

Att hävda att produkterna *"riktar in sig på precis de delarna som behöver lite extra hjälp varje dag"* är inte förenligt med kraven i artikel 3d i förordning (EG) nr 1924/2006, som anger att användningen av hälsopåståenden inte får antyda att en balanserad och varierad kost inte kan ge lämpliga mängder av näringsämnen i allmänhet.

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget inte avser ändra den ovan nämnda texten. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Bone Health

För att avgöra om uttrycket "Bone health mjölkdryck för starka ben" kan anses som en förstärkning av påståendena "Kalcium behövs för att bibehålla normal benstomme" och "Vitamin D bidrar till att bibehålla normal benstomme" bör en typisk konsument som är skäligen välinformerad samt skäligen uppmärksam och upplyst beaktande sociala, kulturella och språkliga faktorer vara utgångspunkten. EFSA:s vetenskapliga språkbruk och terminologi kan inte anses ge en korrekt bild av hur uttrycket "Bone health mjölkdryck för starka ben" tolkas av en genomsnittlig konsument. Miljöförvaltningens bedömning är att benämningen ger intryck av produkten ger hälsosamt starka ben, vilket är en förstärkning av påståendena "Kalcium behövs för att bibehålla normal benstomme" och "Vitamin D bidrar till att bibehålla normal benstomme".

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget avser fortsätta använda uttrycket ”Bone health mjölkdryck för starka ben” på oförändrat sätt.. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Uttrycket ”...den innehåller extra kalcium och vitamin D”

Miljöförvaltningen godtar Arlas kommentarer och lämna frågan utan ytterligare åtgärd.

Benämningen Mjölkdryck.

Miljöförvaltningen håller med om att beteckningen på produkten är korrekt men den avsevärda skillnaden i textstorlek och att ordet dryck skrivs som en del av bokstaven ”L” i ordet mjölk gör att beteckningen varken är lätt att förstå, väl synlig eller klart läsbar enligt 8§ Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel och riskerar därför att vilseleda konsumenten utifrån om vad som är utmärkande för livsmedlet och i synnerhet dess beskaffenhet, identitet, egenskaper, sammansättning, kvantitet, hållbarhet, ursprung eller härkomst samt tillverknings- eller produktionsmetod.

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget inte avser ändra hur ”dryck” skrivs. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Avsaknad av information om mängd livsmedel och konsumtionsmönster

I artikel 10.2b i förordning (EG) nr 1924/2006 går att läsa att hälsopåståenden endast får tillåtas om den mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att uppnå den positiva effekten anges.

En näringsdeklaration ger enbart information om vilken mängd näringsämnen som finns i ett livsmedel.

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget inte har för avsikt att informera om vilken mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att uppnå den positiva effekten. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Mängd salt i näringsdeklarationen.

Arla uppmärksammar miljöförvaltningen som att de har infört de nya märkningsreglerna (förordning (EU) nr 1169/2011) gällande näringsdeklaration vid alla nytryck och nylanseringar. Miljöförvaltningen förutsätter då att Arla har beaktat kraven i artikel 54.3 i hur en näringsdeklaration då ska anges.

Fibrer i innehållsdeklarationen och Balance drick yoghurt innehåll av fibrer

För att miljöförvaltningen ska kunna bedöma om denna åtgärd från Arla är tillräcklig vill miljöförvaltningen få information om när omtryck av förpackningarna sker.

Balance+ extra fibrer yoghurt och högt innehåll av fibrer.

Miljöförvaltningen medger att uttrycket ”produkten har ett högt innehåll av kostfibrer (3g/ 100g)” kan användas för en produkt som innehåller minst 3 g kostfibrer per 100 kcal. Miljöförvaltningen drar därför tillbaka sin anmärkning om högt innehåll av fibrer i Balance+ extra fibrer yoghurt.

Uttrycket ”vi kallar den Balance eftersom vi sett till att den innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium”

Uttrycket är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående, vilket ska åtföljas av ett specifikt påstående. Det saknas godkända påståenden för Lactobacillus Casei F19, Lactobacillus Acidophilus LA-5 och Bifidobacterium Lactis BB-12 och för ”fibrer”

Miljöförvaltningen tolkar företagets yttrande som att företaget inte avser ändra uttrycket. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

Arla Ko Eko färsk svensk mjölk, mellanmjölk och lättmjölk

Man bör anta att de vanligaste tolkningarna av begreppet färskt när det gäller livsmedel är ”nyligen gjord” samt ej behandlad eller oprocessad

För en konsument i Sverige måste lågpastöriserad mjölk ses som det normala. ESL/UHT-mjölk är fortfarande förhållandevis ovanligt på svenska marknaden.

Den brittiska vägledningen för hur begreppet ”fresh” ska tillämpas på den brittiska marknaden kan inte anses vara vägledande i Sverige eftersom andelen ESL/UHT-mjölk är så pass mycket vanligare att den nästan kan anses vara normen i Storbritannien.

En Svensk konsument kan därför rimligtvis antas tolka en produkt som marknadsförs som ”Färsk Mjölk” i detta sammanhang har en bättre kvalitet och är mindre processad än annan vanlig mjölk .

Miljöförvaltningen ändrar inte sin ståndpunkt att vi anser att begreppet ”färsk” för Arla Ko Eko färsk svensk mjölk, mellanmjölk och lättmjölk är vilseledande genom att antyda att livsmedlet har speciella egenskaper då i själva verket alla liknande livsmedel har sådana egenskaper enligt 5§ LIVSFS 2004:27. Av den orsaken överväger nu miljö- och hälsoskyddsnämnden att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er, se avsnittet åtgärder och uppföljning.

ÅTGÄRDER OCH UPPFÖLJNING

Om kontrollmyndigheten bedömer att det behövs, får myndigheten meddela de förelägganden och förbud som behövs att livsmedelslagstiftningen ska följas. I beslut om föreläggande eller förbud kan kontrollmyndigheten utsätta vite.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden överväger nu att vidta sanktioner mot företaget. Innan miljöförvaltningen går vidare i ärendet ges ni möjlighet att yttra er. Yttrandet ska vara miljöförvaltningen till handa senast tre veckor efter att ni mottagit denna skrivelse.

AVGIFTER

Då miljöförvaltningen konstaterat bristande efterlevnad av lagstiftningen kommer tiden som åtgår för handläggning av ärendet att debiteras. Taxan är 1170 kronor per timme.

SYNPUNKTER

Om ni har synpunkter på innehållet i denna kontrollrapport har ni möjlighet att yttra er. Yttrandet bör inkomma till miljöförvaltningen inom två veckor från att ni tagit del av denna rapport.

Andreas Berg Mören

Livsmedelsinspektör

Syfte och befogenheter

Miljöförvaltningen utför kontroll av livsmedelsföretag med stöd av 11 § livsmedelslagen (SFS 2006:804) samt artikel 1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd. Syftet med kontrollerna är att minska riskerna för människor och att skydda konsumenternas intressen.

Lagstiftning, vägledningar och information finns på Livsmedelsverkets hemsida www.slv.se

2013-03-07

Dnr 2012-13765

Miljöförvaltningen Stockholms stad
Andreas Berg Mören, Livsmedelinspektör
Box 8136
104 20 Stockholm

2013-03-05

**Bemötande av Miljöförvaltningens kontrollrapport avseende Arlas produkter
DNR: 2012-013765**

I anledning av Miljöförvaltningens kommentarer till Arla Foods AB:s ("Arla") bemötande daterat den 19 november 2012 får Arla härmed inkomma med följande svar.

Koppling mellan icke specifikt påstående och specifikt godkänt påstående samt specifika påståenden kopplade till en produkt

Vad gäller att koppla ett icke specifikt hälsopåstående såsom exempelvis "Håller magen i balans" till Balance Mjölkdryck så har Arla i sin skrivelse av den 19 november 2012 redogjort för sin inställning att detta är tillåtet enligt artikel 10.3 förordning (EG) nr 1924/2006, då sådana påståenden får göras för näringsämnen eller livsmedel. Arla hänvisar härvid till definitionen av livsmedel i förordning (EG) nr 1924/2006 som hänvisar till definitionen i förordning (EG) nr 178/2002 av vilken det framgår att med livsmedel avses alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas förtäras av människor.

Miljöförvaltningen invänder dock att det av artikel 2.5 förordning (EG) nr 1924/2006 framgår att med "produkter" avses en kategori av livsmedel såsom tuggummi, och inte specifika varunamn eller varumärken. Arla kan dock inte se hur Miljöförvaltningen har kunnat dra denna slutsats utifrån bestämmelsen.

Artikel 2.5 lyder "*hälsopåstående*: varje påstående som anger, låter förstå eller antyder att det finns ett samband mellan en kategori av livsmedel, ett livsmedel eller en av dess beståndsdelar och hälsa.". Som framgår ovan av definitionen i förordning (EG) nr 178/2002 så avses med livsmedel bl.a. produkter. Om vi då lyfter in denna definition av livsmedel i bestämmelsen i artikel 2.5 blir innebörden följande: *hälsopåstående*: varje påstående som anger, låter förstå eller antyder att det finns ett samband mellan en kategori av produkter, en produkt eller en av dess beståndsdelar och hälsa. I detta sammanhang blir det tydligt att det med "produkter" i förordning (EG) nr 1924/2006 inte rimligtvis kan menas en kategori av livsmedel. Om så var fallet skulle definitionen i artikel 2.5 inte lyda att ett hälsopåstående kan kopplas *antingen* till en kategori av livsmedel *eller* ett enskilt livsmedel. För att använda Miljöförvaltningens eget exempel, kan alltså ett hälsopåstående kopplas *antingen* till en kategori av livsmedel, såsom tuggummi, *eller* ett enskilt livsmedel, såsom Toy. Motsvarande gäller givetvis för mjölkdrycker, såsom kategori av livsmedel, respektive Arlas Wellness Balance Mjölkdryck, såsom ett enskilt livsmedel.

Vad gäller kopplingen mellan icke specifikt och specifikt godkänt påstående på Arlas förpackningar så vidhåller Arla att det är tillräckligt att påståendena anges på sätt som skett på Arlas förpackningar dvs. sammankopplade med en asterisk. Då Arla alltid strävar efter att vara så tydlig som möjligt i all kommunikation kommer Arla emellertid, i detta specifika fall, att göra kopplingen än tydligare genom att bland annat ta bort ovidkommande asterisker. I förevarande fall kommer Arla även att placera det specifika påståendet på en till det ospecifika påståendet anslutande sida av förpackningen samt i större stilgrad, se exempel i bilaga 1.

Miljöförvaltningen menar att det specifika godkända hälsopåståndet inte får exponeras mindre visuellt tydligt än det ospecifika påståendet. Arla anser att detta är ett väl långtgående krav som inte har något stöd i lagstiftningen. Inte heller uppställs något krav i lagstiftningen på att det ska råda balans mellan det specifika påståendet och det ospecifika påståendet på så sätt att de ska exponeras på exakt samma sätt. Arla menar istället att det avgörande för bedömningen av om kraven i artikel 10.3 förordning (EG) nr 1924/2006 ska anses uppfylla är om kopplingen mellan det icke specifika påståendet och det godkända

påståendet klart framgår för konsumenten så att konsumenten kan göra ett upplyst val vid köptillfället.

Av förordning (EU) nr 1169/2011 framgår av artikel 12.1 och 2 att obligatorisk livsmedelsinformation ska finnas tillgänglig och vara lättåtkomlig samt att för färdigförpackade livsmedel ska den obligatoriska livsmedelsinformationen finnas direkt på förpackningen eller på en etikett fäst på denna. För vissa obligatoriska uppgifter, såsom de uppgifter som den obligatoriska näringsdeklarationen ska innehålla enligt artikel 30.1 och 2, uppställs ett striktare krav på att dessa ska anges i samma synfält. Av definitionen i artikel 2.2 k anges att med *synfält* avses samtliga ytor på en förpackning som kan läsas ur en och samma synvinkel. Det är då tillräckligt att informationen sitter på nästkommande sida av en förpackning. Det har även traditionellt sett i Sverige ansetts vara tillräckligt att kompletterande information i märkning på förpackningar anges i samma synfält. Då Arla i detta specifika fall beslutat att ange det kompletterande godkända hälsopåståendet på nästkommande sida av förpackningen bör det vara mer än tillräckligt för att det ska anses uppfylla förordningens krav. Detta då kopplingen mellan det icke specifika påståendet och det godkända påståendet klart framgår för konsumenten.

Det har även nyligen kommit förtydliganden avseende hur artikel 10.3 i förordning (EG) nr 1924/2006 ska tolkas av medlemsstaterna genom Kommissionens genomförandebeslut (2013/63/EU) av den 24 januari 2013 om antagande av riktlinjer för genomförandet av de särskilda villkor för hälsopåståenden som fastställs i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1924/2006. Av bilagan till genomförandebeslutet punkten 3, 1 st. framgår det att särskilda godkända hälsopåståenden bör stå *bredvid* eller *efter* de allmänna, icke-specificerade hälsoeffekter de avser. Arlas utformning med att det specifika godkända påståendet återfinns i samma synfält, på angränsande sida av förpackningen, till det allmänna icke specifika påståendet innebär således att påståendena står bredvid varandra i enlighet med riktlinjerna och således även i enlighet med förordning (EG) nr 1924/2006.

Uttryck avseende innehåll av bakterier

Miljöförvaltningen hävdar att Arlas användning av uttryck såsom "*innehåller miljarderna goda bakterier*" samt "*med aktiva bakteriekulturer*" är att betrakta som icke specifika

hälsopåståenden samt att det saknas godkända hälsopåståenden för bakterierna i de aktuella produkterna. Arla vidhåller emellertid att det inte är fråga om ospecifika hälsopåståenden enligt förordning (EG) nr 1924/2006. Arla får även påpeka att Arla efter Miljöförvaltningens kontrollrapport valt att ersätta begreppet "goda" i uttrycket "*innehåller miljarder goda bakterier*" med begreppet "aktiva" för att tydliggöra vilken form av bakterier det är frågan om utan att uttrycket ska riskera att uppfattas som ett hälsopåstående, dvs. ett påstående om samband mellan hälsa och ett livsmedel.

Uttrycket "*innehåller miljarder aktiva bakterier*" kan av en, med beaktande av sociala, kulturella och språkliga faktorer, skäligen välinformerad samt skäligen uppmärksam och upplyst genomsnittskonsumert inte uppfattas på något annat sätt än att produkten innehåller miljarder aktiva bakterier. Det är således en upplysning om att det är fråga om en levande bakteriekultur som är aktiv i produkten. Det är på detta sätt som uttrycket uppfattas av en skäligen välinformerad samt skäligen uppmärksam och upplyst genomsnittskonsumert.

Med hänsyn till att det i dagens samhälle förekommer att konsumenterna av etiska, kulturella eller rent personliga skäl inte vill konsumera aktiva, dvs. levande, organismer så ser Arla det som sitt ansvar att informera om detta. Även det motsatta förhållandet är vanligt, dvs. att konsumenterna faktiskt är intresserade av att konsumera produkter innehållande aktiva bakterier varför upplysningen är nödvändig även ur denna synvinkel. Vidare innebär innehållet av aktiva bakterier, i vart fall vad gäller filmjolk och yoghurt, att produkterna får en särskild karaktäristisk smak som både föredras av vissa konsumenterna och som andra konsumenterna inte uppskattar. Att underlåta att upplysa om produkternas innehåll av aktiva bakterier skulle därmed enligt Arlas mening vara att vilseleda konsumenterna.

Arlas uppfattning att angivandet av bakterierna inte ska anses utgöra ett hälsopåstående i sig får också stöd av den tyska dom i Frankfurt Zivilsenat som kungjordes den 9 augusti 2012, se bilaga 2. Som framgår av domen kom domstolen till den slutsatsen att bara ett angivande av "probiotika" eller "prebiotika" i sig, utan någon koppling till en hälsoeffekt, inte kunde anses utgöra ett hälsopåstående enligt förordning (EG) nr 1924/2006. Domstolen anförde också i sina domskäl att en näringsidkare som säljer produkter som innehåller probiotika

måste ha rätt att informera konsumenterna om innehållet utan att detta ska anses utgöra ett hälsopåstående.

Miljöförvaltningen menar även att Arlas information om innehåll av vissa namngivna bakteriestammar utgör näringspåståenden. Arla delar inte denna uppfattning. Även för det fall informationen, mot förmodan, skulle anses utgöra näringspåståenden så ser Arla inte varför dessa i sådant fall skulle anses utgöra otillåtna näringspåståenden. En förutsättning för att det ska vara tillåtet att använda näringspåståenden enligt artikel 5.1 i förordning (EG) nr 1924/2006 är bland annat att det har påvisats att förekomsten av ett näringsämne eller ett annat ämne som påståendet gäller har en gynnsam näringsmässig eller fysiologisk effekt enligt allmänt vedertagen vetenskaplig dokumentation. För näringspåståenden uppställs dock, till skillnad från hälsopåståenden, inte något krav på att påståenden ska vara godkända och upptagna i Kommissionens förteckning. Det krävs dock enligt artikel 6 att påståendet grundas på och styrks med hjälp av allmänt vedertagen vetenskaplig dokumentation samt att livsmedelsföretagaren kan motivera användningen av påståendet. Arla innehar sådan vetenskaplig dokumentation och som ovan redovisats motiveras informationen om innehåll av aktiva bakterier av konsumentens intresse av att känna till att produkten innehåller levande mikroorganismer. Det är därmed Arlas inställning att informationen om innehåll av vissa namngivna bakteriestammar på Arlas produkter under alla omständigheter inte utgör otillåtna näringspåståenden.

Vad gäller Miljöförvaltningens påpekande om mängden bakterier i produkten så vidhåller Arla att det är fråga om en ren faktauppgift. Arla har givetvis även tillgång till dokumentation som styrker påståendet som Miljöförvaltningen kan ta del av om Miljöförvaltningen så önskar.

Arla Ko Eko färsk svensk mjölk, mellanmjölk och lättmjölk

Miljöförvaltningen menar att man bör anta att de vanligaste tolkningarna av begreppet färsk när det gäller livsmedel är "nyligen gjord" samt ej behandlad eller oprocessad. Arla anser inte att denna Miljöförvaltningens tolkning, som inte är vedertagen genom exempelvis föreskrifter från Livsmedelsverket, kan tillämpas helt onyanserat avseende livsmedel.

Av vägledningen till LIVSFS 2004:27 anges även att ordet färsk inom livsmedelsområdet inte har någon klart definierad betydelse, utan kan betyda olika saker för olika produktgrupper och vid olika inköpstillfällen. Det bör därför enligt vägledningen kunna förklaras vad som avses med ordet färsk om detta används i märkningen. Som tidigare påpekats har Arla en sådan förklaring av vad som avses med begreppet färskt på alla förpackningarna till Arla Ko Eko färsk svensk mjölk.

Om Miljöförvaltningens tolkning skulle tillämpas på konsumtionsmjölk så skulle i princip endast mjölk som tillhandahålls direkt på de gårdar där mjölken produceras kunna benämnas som "färsk". En förutsättning för att mjölken ska kunna säljas till konsumenter är att den har genomgått pastörisering. Detta då opastöriserad mjölk inte får säljas i butik med hänsyn bland annat till att det är stor risk att opastöriserad mjölk sprider olika bakteriesjukdomar. Pastöriseringen är även en förutsättning för att kunna garantera att mjölken vid försäljningstillfället fortfarande har den kvalitet som förväntas av färsk mjölk och exempelvis inte har surnat under transporten till butiken. Under rådande förhållanden då mjölk företrädesvis säljs i butik är det orimligt och icke ändamålsenligt att det ska krävas att mjölken inte ska ha genomgått någon form av behandling för att få kallas färsk. En sådan tolkning har inte heller stöd i gällande lagstiftning.

Arla delar inte heller Miljöförvaltningens uppfattning att lågpastöriserad mjölk ses som det normala för en konsument i Sverige samt att ESL/UTH-mjölk är förhållandevis ovanlig på svenska marknaden. Miljöförvaltningen påpekar i sin senaste skrivelse att den brittiska vägledningen för hur begreppet "fresh" ska tillämpas på den brittiska marknaden inte kan anses vara vägledande i Sverige eftersom andelen ESL/UHT-mjölk är så pass mycket vanligare att den nästan kan anses vara normen i Storbritannien. Data från Nielsen som avser 52 veckors rullande underlag visar dock motsatt förhållande då andelen ESL/UHT-mjölk i Storbritannien bara uppgår till 8 % vilket är betydligt lägre än andelen ESL/UHT-mjölk i Sverige som uppgår till 17 %. Utifrån Miljöförvaltningens resonemang att ESL/UHT-mjölk i Storbritannien ska anses vara normen bör således motsvarande gälla även för Sverige som har en mer än dubbelt så stor andel ESL/UHT-mjölk.

Frågan om märkning av lågpastöriserad mjölk som "färsk" har även varit uppe för prövning hos den danska tillsynsmyndigheten Fødevarestyrelsen, se ärendenummer 2010-V4-274-02211/KECH. Fødevarestyrelsen kom i det tillsynsärendet fram till att Arla har rätt att märka sin lågpastöriserade mjölk med ordet "färsk" även om denna har en hållbarhet på elva dagar. I sammanhanget ska det särskilt uppmärksammas att Danmark också har en låg andel ESL/UHT-mjölk. Andelen ESL/UHT-mjölk utgörs även i Danmark av endast ca 8 % av totalmarknaden.

Arla är inte ensamma om att benämna lågpastöriserad mjölk som färsk utan även andra mjölkproducenter i Sverige använder denna benämning på sina produkter. Detta är en utveckling som har välkomnats av Arla och kan numera närmast anses utgöra ett uttryck för rådande branschstandard. Arla har noterat hur andelen ESL/UHT-mjölk i Sverige stadigt ökat på bekostnad av den lågpastöriserade mjölken. För det fall Arla och andra mjölkproducenter inte har möjlighet att framhålla den lågpastöriserade mjölkens särskilda egenskaper, som att den är minimalt bearbetad och har relativt kort hållbarhet, genom att benämna den "färsk" så kommer denna utveckling sannolikt att fortskrida. Detta då konsumenterna i brist på tydlig information riskerar att fortsätta välja ESL/UHT-mjölk framför lågpastöriserad mjölk i tron att det inte är någon reell skillnad mellan produkterna.

Även om synen på hur "färsk" får användas för mjölkprodukter i andra EU-länder givetvis inte är bindande för svenska myndigheter bör det tas i beaktande att det för närvarande pågår ett omfattande arbete på gemenskapsnivå för att harmonisera medlemslänternas lagstiftning avseende märkning och presentation av livsmedel. Det är således inte önskvärt att svenska myndigheter anlägger en striktare tolkning avseende hur benämningen "färsk" får användas för mjölkprodukter än vad som föreligger i övriga medlemsländer.

Uttrycket "håller magen i balans".

Miljöförvaltningen anser att uttrycket "håller magen i balans" är en förstärkning av det godkända hälsopåståendet. Som framgår av Arlas tidigare skrivelse i ärendet delar Arla inte denna uppfattning. Arlas ståndpunkt i denna fråga styrks även av Kommissionens genomförandebeslut (2013/63/EU) där det i bilagan under punkten 3 som exempel på ett allmänt ospecifikt hälsopåstående anges "för god hälsa". Arla är av uppfattningen att om ett

ospecifikt påstående av denna allmänna natur ska anses tillåtet måste även det mer specificerade påståendet "håller magen i balans" också tillåtas.

Trots det ovan anförda avser Arla att tillmötesgå Miljöförvaltningens synpunkter i detta specifika fall och upphöra med användandet av uttrycket "håller magen i balans" och istället övergå till att använda annat påstående.

Balance mjölkdryck Balance+ yoghurt extra fiber Balance yoghurt naturell

Miljöförvaltningen anser att uttrycken om att produkterna "ger hälsofördelar" och är "smart, målinriktad och välgörande", samt att produkterna "riktar in sig på precis de delarna som behöver lite extra hjälp varje dag" inte är tillåtna.

Som framgått av Arlas tidigare skrivelse delar Arla inte denna uppfattning. Trots detta kommer Arla ändå att ta bort de påtalade skrivningarna på både Balance mjölkdryck och Balance yoghurt naturell. Angående produkten Balance+ yoghurt extra fiber kommer denna att läggas ned vilket innebär att denna från och med vecka 19, då handeln har nästa ändringsvecka för mejerisortiment, inte längre kommer finnas i Arlas produktportfölj.

Bone Health

Miljöförvaltningen anser att "Bone Health för starka ben" är en förstärkning av de godkända hälsopåståendena.

Arla anser, precis som anförts i tidigare skrivelse till Miljöförvaltningen, att det är rimligt att se starka ben som det normala. Ingen skäligen välinformerad samt skäligen uppmärksam och upplyst konsument använder uttryck som ett "normalt skelett" eller en "normal benstomme". Det normala språkbruket är istället att tala om ett "starkt skelett" eller "stark benstomme" när man avser just "normalt" skelett eller "normal" benstomme.

Trots det ovan anförda kommer Arla att ändra namn och formuleringar på den berörda produkten så att nu påtalade skrivning ej längre används. Ändring av produktnamn och formuleringar kommer att ske så fort som möjlighet ges men då ny produktanslag inte kommer att vara möjlig förrän tidigast vecka 36 kommer nuvarande skrivningar att måsta

användas på förpackningarna fram till dess. Arla hoppas att Miljöförvaltningen kan ha överseende med denna fördröjning då Arla ändå åtagit sig att göra de av Miljöförvaltningen efterfrågade justeringarna.

Benämningen Mjölkdryck

Miljöförvaltningen har påpekat att det visuella intrycket av ordet Mjölkdryck inte är tillräckligt tydligt. Arla delar inte Miljöförvaltningens uppfattning men avser ändå att göra nödvändiga justeringar för att tillmötesgå Miljöförvaltningen i denna del och tillse att det således ännu tydligare framgår att det är en mjölkdryck.

Avsaknad av information om mängd livsmedel och konsumtionsmönster

Miljöförvaltningen har påpekat att det saknas information om mängd livsmedel och det konsumtionsmönster som krävs för att uppnå den positiva effekten.

Arla har tolkat artikel 10.2 i förordning (EG) nr 1924/2006, punkt 2.2 b) i Kommissionens genomförandebeslut av den 13 januari 2013 och Miljöförvaltningens kontrollrapport och kommunikation som att det med ordet "livsmedel" här syftas på den specifika, namngivna produkten och dess sammansättning.

Arla har från och med den 5 februari 2013 ändrat märkningen på Balance yoghurt naturell, Balance yoghurt blåbär och Immune yoghurt jordgubb/granatäpple och lagt till information om mängd av produkten och konsumtionsmönster, se exempel i [bilaga 1](#). Motsvarande ändring avseende information om mängd livsmedel och konsumtionsmönster kommer även att göras på övriga produkter i sortimentet Arla Wellness.

Arla vill dock särskilt understryka att Arla inte delar Miljöförvaltningens bedömning i denna del och att de av Arla nu vidtagna ändringarna endast görs i detta specifika fall som inte på något sätt ska ha prejudicerande verkan. Arla anser att märkningen med mängd livsmedel och konsumtionsmönster på dessa produkter inte tillför mer information än vad konsumenten får via näringsdeklarationen och att märkning med portionsstorlek snarare kan förvirra konsumenten.

Fiber i innehållsdeklarationen och Balance drickyoghurts innehåll av fibrer

Arla har från och med vecka 6 ändrat märkningen på Balance yoghurt naturell, Balance yoghurt blåbär och Immune yoghurt jordgubb/granatäpple och lagt till "fibrer (oligofruktos)" i innehållsdeklarationen, se exempel i bilaga 1.

På Balance drickyoghurt genomförs denna ändring så fort som möjligt, samtidigt som ändringen i näringsvärdesdeklaration görs, se bilaga 3. Arla räknar med att de ändrade förpackningarna kan finnas klara inom 15 veckor och bytet sker vid nästa upptryck av emballage.

Uttrycket "vi kallar den Balance eftersom vi sett till att den innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium".

Miljöförvaltningen anser att uttrycket "vi kallar den Balance eftersom vi sett till att den innehåller miljarder goda bakterier, fibrer och kalcium" är att betrakta som ett icke specifikt hälsopåstående eftersom det saknas godkända påståenden för de ingående bakteriestammarna.

Arla har ändrat skrivningen på Balance yoghurt naturell och Balance yoghurt blåbär per den 5 februari 2013 och gjort det tydligt att det endast är kalcium som är kopplat till hälsopåståndet. Motsvarande förändring kommer att göras på Balance mjölkdryck och Balance drickyoghurt tillsammans med övriga textförändringar. Då Balance+yoghurt extra fibrer inom kort kommer att tas bort från Arlas produktsortiment kommer någon textförändring inte göras på denna produkt under den korta tid som produkten finns kvar.

Mot bakgrund av ovanstående omfattande justeringar och förtydliganden som Arla åtagit sig att vidta är det Arlas förhoppning att Miljöförvaltningen ska förklara sig nöjda. För det fall Miljöförvaltningen har ytterligare frågor i ärendet står Arla alltjämt till förfogande.

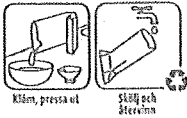
Med vänlig hälsning

Hans-Olov Dahlén

Bolagsjurist

Separerbar = Bra för miljön
Tömma = Mer att äta
Läs mer på www.arla.se

Arla Wellness® yoghurt
jordgubb & granatäpple med
Lactobacillus casei F19®,
Lactobacillus acidophilus LA-5®,
Bifidobacterium lactis BB-12®,
fetthalt 1,3%

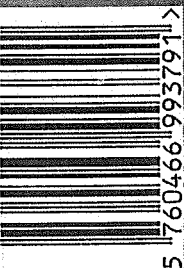
Ingredienser:
Mjök, socker 6,6%, jordgubb,
5,3%, granatäppeljuice 1,5%,
färg (saffrån), mjölksocker,
vitamin C, vitamin D,
naturlig arom, yoghurtkultur,
Lactobacillus casei F19®,
Lactobacillus acidophilus LA-5®,
Bifidobacterium lactis BB-12®,
Mjölkens är högst avsedd.
Om du inte äter servering.

Kylvara:
Förvaras vid högst + 8°C.

Bäst före:
Se datumet på botten.
Tillverkad av Arla Foods mejerier
Bakland, Danmark.

Välkommen till Arla Forum
Arla Foods
100 40 11 i telefon
tel 020-99 66 55
www.arla.se

UNEP
M 101
EC

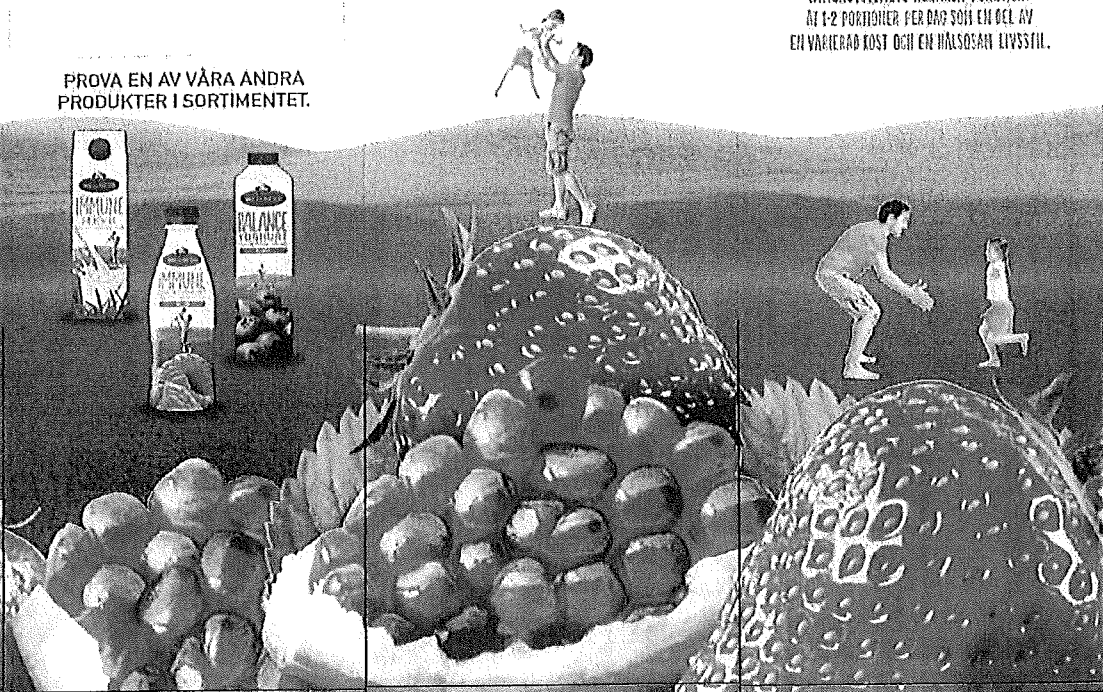
IMMUNE

YOGHURT

FÖR DITT IMMUNSYSTEM*

JORDGUBB & GRANATÄPPLE

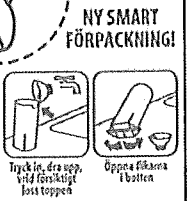
PROVA EN AV VÅRA ANDRA
PRODUKTER I SORTIMENTET.

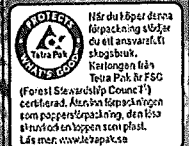
IMMUNE

MED SITT HÖGA INNEHÅLL
AV VITAMIN D OCH C KAN
ARLA WELLNESS® STÖTTA DITT
IMMUNSYSTEM. VI KALLAR DEN
IMMUNE EFTERSOM DEN ÄR RIK PÅ
BÅDE VITAMIN D OCH VITAMIN C.
DESSUTOM INNEHÅLLER DEN
MILJARDER AKTIVA BAKTERIER.

EN PORTION (250g) GER 60-70% AV
DAGSBEHOVET AV VITAMIN D OCH VITAMIN C.
*VITAMIN D OCH VITAMIN C BIDRAG TILL
IMMUNSYSTEMETS NORMALA FUNKTION.
ÅT 1-2 PORTIONER PER DAG SOM EN DEL AV
EN VARIERAD KOST OCH EN HÄLSOSAM LIVSSTIL.

Näringsvärde per 100 g (ca 1 dl)	
Energivärde	320 kJ / 75 kcal
Fett	1,3 g
varav mättat fett	0,8 g
Kolhydrat	11 g
varav sockerarter	10 g
Fiber	0,8 g
Protein	4,5 g
Salt	0,1 g
Kalcium	145 mg
16% av RDI**	
Vitamin C	24 mg
30% av RDI**	
Vitamin D	1,5 µg
30% av RDI**	
**procent av Rekommenderat Dagligt Intag (RDI)	

1000g

POSITION PROOF

PROOF ID: 60npdk
indicative colours

P0093	P0053	P0097	P0269		

